

157. löggjafarþing 2025-2026.

Þingskjal x — x. mál.

Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar og lögum um
vinnumarkaðsaðgerðir (stytting bótatímabils o.fl.)

Frá félags- og húsnæðismálaráðherra.

I. KAFLI

Breyting á lögum um atvinnuleysistryggingar, nr. 54/2006.

1. gr.

5. gr. laganna orðast svo:

Vinnumálastofnun annast framkvæmd atvinnuleysistrygginga samkvæmt lögum þessum.

Kostnaður við framkvæmd atvinnuleysistrygginga samkvæmt lögum þessum greiðist úr ríkissjóði samkvæmt fjárlögum hverju sinni, meðal annars af tekjum ríkissjóðs af tryggingagjaldi.

Fyrirsögn greinarinnar verður: *Framkvæmdaraðili*.

2. gr.

6.–8. gr. laganna falla brott.

3. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 9. gr. laganna:

a. 4.–6. mgr. falla brott.

b. Orðin „að fenginni umsögn stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs“ í 8. mgr., falla brott.

4. gr.

Á eftir 9. gr. laganna kemur ný grein, 9. gr. a, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Upplýsingaöflun.

Skattyfirvöld, Tryggingastofnun ríkisins, sjúkratryggingastofnunin, sýslumaður, hlutaðeigandi atvinnurekendur, hlutaðeigandi lífeyrissjóðir, hlutaðeigandi stéttarfélög, félög og heildarsamtök stéttarfélaga sem reka sjúkra- eða styrktarsjóði fyrir launafólk á innlendum vinnumarkaði, Fangelsismálastofnun, lögregla, töllyfirvöld, eftirlitsfulltrúar samtaka aðila vinnumarkaðarins, sbr. lög nr. 42/2010, um vinnustaðaskírteini og eftirlit á vinnustöðum, Vegagerðin, Menntasjóður námsmanna, viðurkenndar menntastofnanir innan hins almenna menntakerfis og skólar á háskólastigi skulu láta Vinnumálastofnun í té upplýsingar sem nauðsynlegar eru við framkvæmd laga þessara.

Vinnumálastofnun er heimilt að óska eftir umsögn frá öðrum aðilum vegna einstakra umsókna þegar ástæða er til að mati hennar.

Að því marki sem nauðsynlegt er í því skyni að kanna afdrif þeirra sem fullnýtt hafa rétt sinn til atvinnuleysistrygginga er Vinnumálastofnun heimil vinnsla upplýsinga með

Skattinum, Tryggingastofnun, Hagstofu Íslands og viðurkenndum menntastofnunum innan hins almenna menntakerfis og skólum á háskólastigi.

Vinnumálastofnun ber að upplýsa umsækjanda um fyrirhugaða upplýsingaöflun í samræmi við 2. mgr. 17. gr. laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018, sbr. 14. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2016/679.

5. gr.

6. mgr. 11. gr. laganna fellur brott.

6. gr.

Orðin „að fenginni umsögn stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs“ í 7. mgr., 14. gr. laganna falla brott.

7. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 15. gr. laganna:

- a. 2. mgr. fellur brott.
- b. Orðin „og starfað í a.m.k. þrjá mánuði á innlendum vinnumarkaði á ávinnslutímabilinu“ í 1. másl. 3. mgr. falla brott.
- c. Orðin „og starfað í a.m.k. þrjá mánuði á innlendum vinnumarkaði á ávinnslutímabilinu“ í 1. másl. 4. mgr. falla brott.
- d. Orðin „að fenginni umsögn stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs“ í 11. mgr. falla brott.

8. gr.

Við 17. gr. laganna bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Atvinnuleitandi sem kemur að atvinnurekstri lögaðila þar sem viðkomandi atvinnuleitandi er virkur aðili vegna eignar- eða stjórnunaraðildar skal tilgreina það starfshlutfall sem viðkomandi gegnir í samræmi við vinnuframlag sitt en starfshlutfallið getur þó aldrei orðið lægra en a.m.k. 25%.

9. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 19. gr. laganna:

- a. 2. mgr. orðast svo:
Sjálfstætt starfandi einstaklingur sem hefur greitt mánaðarlega staðgreiðsluskatt af reiknuðu endurgjaldi sem er lægra en viðmiðunarfjárhæð ríkisskattstjóra, sbr. b-lið 3. gr., í viðkomandi starfsgrein og tryggingagjald á síðustu tólf mánuðum áður en hann sækir um atvinnuleysisbætur til Vinnumálastofnunar telst tryggður hlutfallslega að öðrum skilyrðum laganna uppfylltum og ákvarðast tryggingahlutfall hans þá af hlutfalli fjárhæðar reiknaðs endurgjalds sem greitt hefur verið af og viðmiðunarfjárhæðar, sbr. þó einnig 4. og 6. mgr.
- b. Orðin „og starfað í a.m.k. þrjá mánuði á innlendum vinnumarkaði á ávinnslutímabilinu“ í 1. másl. 5. mgr. falla brott.
- c. Orðin „að fenginni umsögn stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs“ í 11. mgr. falla brott.

10 gr.

Við 22. gr. laganna bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Atvinnuleitandi sem kemur að atvinnurekstri lögaðila þar sem viðkomandi atvinnuleitandi er virkur aðili vegna eignar- eða stjórnunaraðildar skal tilgreina það starfshlutfall sem

viðkomandi gegnir í samræmi við vinnuframlag sitt en starfshlutfallið getur þó aldrei orðið lægra en a.m.k. 25%.

11. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 29. gr. laganna:

- a. Í stað tölunnar „30“ í 1. málsl. 1. mgr. kemur: 18.
- b. Í stað tölunnar „XI“ í 2. málsl. 1. mgr. kemur: X.

12. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 30. gr. laganna:

- a. Í stað tölunnar „30“ í 1. málsl. 1. mgr. kemur: 18.
- b. Í stað orðsins „sex“ 1. málsl. 1. mgr. kemur: 12.

13. gr.

Á eftir 30. gr. laganna kemur ný grein, 30. gr. a, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Desemberuppbót atvinnuleysistrygginga.

Sá sem telst tryggður samkvæmt lögum þessum og staðfestir atvinnuleit í nóvembermánuði á rétt á sérstakri desemberuppbót á grunnatvinnuleysisbætur á sama ári í samræmi við lengd þess tíma sem hann hefur verið skráður án atvinnu á því ári sem um ræðir hverju sinni sem og tryggingarhlutfall viðkomandi á þeim tíma.

Hámarksfjárhæð desemberuppbótar skv. 1. mgr. skal nema 30% af óskertum grunnatvinnuleysisbótum skv. 33. gr. Lágmarksfjárhæð desemberuppbótar skal nema 25% af hámarksfjárhæð desemberuppbótar skv. 1. málsl.

Vinnumálastofnun greiðir út desemberuppbót atvinnuleysistrygginga 15. desember ár hvert.

Ráðherra skal setja reglugerð þar sem nánar er kveðið á um skilyrði fyrir greiðslu desemberuppbótar atvinnuleysistrygginga.

14. gr.

2. málsl. 6. mgr. 32. gr. laganna fellur brott.

15. gr.

Lokamálsliður 3. mgr. 33. gr. laganna fellur brott.

16. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 35. gr. laganna:

- a. Við 1. mgr. bætist nýr málslíður, svohljóðandi: Við útreikning atvinnuleysisbóta fyrir hvern dag skal miða við 30 daga í hverjum almanaksmánuði.
- b. Í stað orðsins „Atvinnuleysistryggingasjóðs“ í 1. málsl. 3. mgr. kemur: Vinnumálastofnunar.

17. gr.

Á eftir 1. mgr. 36. gr. laganna kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Þrátt fyrir 1. mgr. skal útgreiðsla séreignarsparnaðar sem myndast hefur af viðbótariðgjaldi skv. II. kafla laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, ekki koma til frádráttar greiðslum samkvæmt lögum þessum.

18. gr.

Í stað orðsins „Atvinnuleysistryggingasjóður“ í 1. mgr. 37. gr. laganna kemur: Vinnumálastofnun.

19. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 39. gr. laganna:

- a. Lokamálsliður 3. mgr. orðast svo: Þeim ráðherra er fer með tekjuöflun ríkisins er heimilt að setja í reglugerð nánari reglur um skuldajöfnun og forgangsörð.
- b. Í stað orðanna „ofgreidds fjár úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 1. málsl. 4. mgr. kemur: ofgreiddra atvinnuleysisbóta.
- c. Eftirfarandi breytingar verða á 5. mgr.:
 1. Í stað orðsins „Atvinnuleysistryggingasjóðs“ í 1. málsl. kemur: Vinnumálastofnunar.
 2. Í stað orðanna „úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í lokamásl. kemur: atvinnuleysisbóta.

20. gr.

Í stað orðsins „Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 2. málsl. 1. mgr. 40. gr. laganna kemur: Vinnumálastofnun.

21. gr.

6. mgr. 42. gr. laganna fellur brott.

22. gr.

Í stað orðanna „eða í Færeyjum“ í 1. málsl. 1. mgr. 47. gr. laganna kemur: í Færeyjum eða eftir því sem við á í Bretlandi.

23. gr.

Orðin „úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 2. mgr. 49. gr. laganna falla brott.

24. gr.

Á eftir 49. gr. laganna kemur ný grein, 49. gr. a, ásamt fyrirsögn svohljóðandi:

Reglugerðarheimild.

Ráðherra er heimilt að kveða nánar á um efni kafla þessa í reglugerð.

Ráðherra er heimilt að innleiða með reglugerð almannatryggingareglur Evrópusambandsins eins og þær eru felldar inn í viðauka VI við samninginn um Evrópska efnahagssvæðið, sbr. lög nr. 2/1993, með síðari breytingum, sbr. einnig ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. 76/2011 frá 1. júlí 2011 sem fellir undir samninginn reglugerðir Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 883/2004, um samræmingu almannatryggingakerfa, með síðari breytingum, og nr. 987/2009 um framkvæmd hennar. Reglugerðir Evrópusambandsins, sem teknar verða upp í samninginn og fela í sér breytingar eða viðbætur við þær reglugerðir, er einnig heimilt að innleiða með reglugerð. Sama á við um almannatryggingareglur stofnsamnings Fríverslunarsamtaka Evrópu og milliríkjasamninga sem gilda á milli Íslands og Bretlands, eftir því sem við á.

25. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 52. gr. laganna:

- a. Orðin: „enda sé um svo lágt námshlutfall að ræða að námið telst ekki lánshæft hjá Menntasjóði námsmanna“ í 1.másl. 2. mgr. falla brott.
- b. 3. mgr. og 4. mgr. falla brott.
- c. Í stað tilvísunarinnar „1.–4. mgr.“ í 5. mgr. kemur: 1.–2. mgr.
- d. Við 5. mgr. bætist: enda hafi ekki verið um að ræða tímabundið starf í námshléi og hann hafi misst starf sitt af gildum ástæðum.
- e. Við bætist ný málsgrein, svohljóðandi: Þrátt fyrir 1. mgr. er hinum tryggð heimilt að stunda nám sem er hluti vinnumarkaðsúræða samkvæmt ákvörðun Vinnumálastofnunar. Ráðherra er einnig heimilt að kveða á um í reglugerð auknar heimildir tiltekinna hópa atvinnuleitenda, svo sem þeirra sem skráðir hafa verið án atvinnu hjá Vinnumálastofnun í tólf mánuði eða lengur, til þess að stunda tiltekið nám á framhaldsskólastigi eða á háskólastigi.

26. gr.

Fyrirsögn X. kafla laganna verður: Biðtími eftir atvinnuleysistryggingum og viðurlög.

27. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 54. gr. laganna.

- a. Orðin „sbr. þó 4. mgr.“ í 1. másl. 1. mgr. falla brott.
- b. 2.–4. mgr. falla brott

28. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 55. gr. laganna:

- a. Orðin „sbr. þó 4. mgr.“ í 1. másl. 1. mgr. falla brott.
- b. 2.–4. mgr. falla brott.

29. gr.

56. gr. laganna fellur brott.

30. gr.

Kaflafyrirsögnin „XI. kafli. Viðurlög.“ í lögunum fellur brott.

31. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 57. gr. laganna.

- a. Orðin „sbr. þó 5. mgr.“ í 1. másl. 1. mgr. falla brott.
- b. 2., 3. og 5. mgr. falla brott.

32. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 58. gr. laganna:

- a. Eftirfarandi breytingar verða á 1. mgr.:
 - 1. Orðin „sbr. þó 4. mgr.“ í 1. másl. falla brott.
 - 2. Í stað tilvísunarinnar „6. mgr. 9. gr.“ í 2. másl. kemur: 7. mgr. 9. gr.
- b. 2.–4. mgr. falla brott.

33. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 59. gr. laganna:

- a. Orðin „4. mgr. og.“ í 1. másl. 1. mgr. falla brott.

b. 2.–4. mgr. falla brott.

34. gr.

61. gr. laganna orðast svo, ásamt fyrirsögn:

Ítrekunaráhrif fyrri ákvarðana um biðtíma.

Sá sem áður hefur sætt biðtíma skv. 54.–59. gr. og eitthvert þeirra tilvika sem þar greinir á sér stað að nýju á sama tímabili skv. 29. gr. skal ekki eiga rétt á greiðslu atvinnuleysisbóta skv. VII. kafla fyrir en að þremur mánuðum liðnum, sem ella hefðu verið greiddar atvinnuleysistryggingar fyrir.

Þegar biðtími hefur frestast skv. 2. mgr. 61. gr. a leggst sá tími sem eftir var af fyrri biðtíma saman við biðtíma skv. 1. mgr.

Endurtaki atvik sig sem lýst er í 1. mgr. á sama tímabili skv. 29. gr. skal atvinnuleitandi ekki eiga rétt á greiðslu atvinnuleysistrygginga fyrir en hann uppfyllir skilyrði 31. gr.

Ítrekunaráhrif samkvæmt ákvæði þessu falla niður þegar nýtt tímabil skv. 29. gr. hefst, sbr. 30. eða 31. gr.

35. gr.

Á eftir 61. gr. kemur nýtt ákvæði, 61. gr. a, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Skýldur atvinnuleitanda meðan á biðtíma stendur.

Atvinnuleitandi skal uppfylla skilyrði laga þessara meðan á biðtíma stendur.

Taki atvinnuleitandi starfi meðan á tveggja mánaða biðtíma stendur og starfið er ekki hluti af vinnumarkaðsaðgerðum fellur biðtíminn niður eftir að atvinnuleitandinn hefur starfað í a.m.k. hálfan mánuð á vinnumarkaði áður en hann sækir að nýju um atvinnuleysistryggingar, enda hafi hann sagt starfinu lausu eða misst það af gildum ástæðum að mati Vinnumálastofnunar. Vari starfið í skemmri tíma, hann hefur sagt starfi sínu lausu án gildra ástæðna eða misst það af ástæðum sem hann á sjálfur sök á heldur biðtíminn áfram að liða þegar atvinnuleitandinn sækir að nýju um atvinnuleysistryggingar, sbr. einnig 61. gr.

36. gr.

XII kafli laganna verður XI kafli.

37. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 62. gr. laganna.

- a. Í stað orðanna „heimilt er að veita styrki úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 1. málsl. 1. mgr. kemur: Vinnumálastofnun er heimilt að veita styrki.
- b. Í stað orðanna „heimilt að veita styrki úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 2. og 3. málsl. 1. mgr. kemur: Vinnumálastofnun heimilt að veita styrki.
- c. Á eftir 1. mgr. kemur ný málsgrein, sem verður 2. mgr., svohljóðandi: Krafa atvinnurekanda um greiðslu styrks skv. 1. mgr. vegna ráðningar atvinnuleitanda til starfa skal berast Vinnumálastofnun innan þriggja mánaða frá því að launagreiðsla til viðkomandi atvinnuleitanda fer fram. Að öðrum kosti fellur niður heimild Vinnumálastofnunar til greiðslu styrks til hlutaðeigandi atvinnurekanda vegna þeirrar launagreiðslu.
- d. Orðin „að fenginni tillögu stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs“ í 1. málsl. 2. mgr., sem verður 3. mgr., falla brott.
- e. Fyrirsögn greinarinnar verður: *Styrkir vegna einstaklinga.*

38. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 63. gr. laganna:

- a. Í stað orðanna „að fenginni tillögu stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs, að veita styrki úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ kemur: að veita styrki.
- b. Fyrirsögn greinarinnar verður: *Styrkir til verkefna á Vinumarkaði*.

39. gr.

Orðin „að fenginni umsögn stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs“ í 1. mgr. 64. gr. laganna falla brott.

40. gr.

Við lögin bætist nýtt ákvæði til bráðabirgða, svohljóðandi:

Þrátt fyrir 1. mgr. 29. gr. skulu þeir sem skráðir eru innan atvinnuleysistryggingakerfisins og fá greiddar atvinnuleysisbætur 1. janúar 2026 halda rétti sínum til greiðslu atvinnuleysisbóta í 30 mánuði. Sama á við um þá sem sækja um atvinnuleysisbætur eftir 1. janúar 2026 en halda áfram að nýta fyrri 30 mánaða tímabil skv. 4. mgr. 29. gr.

II. KAFLI

Breyting á lögum um vinnumarkaðsaðgerðir, nr. 55/2006.

41. gr.

Orðin „að fenginni umsögn stjórnar Vinnumálastofnunar“ í 5. mgr. 3. gr., 4. mgr. 7. gr., og 1. mgr. 20. gr. laganna falla brott.

42. gr.

6. gr. laganna fellur brott.

43. gr.

5. gr. laganna verður svohljóðandi:

Ráðherra skipar níu manna stjórn Vinnumálastofnunar að fengnum tilnefningum til fjögurra ára í senn. Tveir stjórnarmenn skulu tilnefndir af Alþýðusambandi Íslands, einn tilnefndur af Bandalagi háskólamanna, einn tilnefndur af BSRB, einn tilnefndur af því ráðuneyti er fer með starfsmannamál ríkisins, einn tilnefndur af Sambandi íslenskra sveitarfélaga og tveir tilnefndir af Samtökum atvinnulífsins. Ráðherra skipar einn stjórnarmann án tilnefningar og skal hann vera formaður stjórnar stofnunarinnar. Tilnefna skal jafnmarga fulltrúa til vara með sama hætti. Varamaður formanns stjórnarinnar skal varaformaður. Ráðherra ákveður þóknun stjórnarmanna sem skal greidd af rekstrarfé stofnunarinnar.

Formaður stjórnar boðar til stjórnarfunda og stýrir þeim. Á stjórnarmönnum hvílir þagnarskylda skv. X. kafla stjórnsýslulaga. Forstjóri situr fundi stjórnarinnar með málfrelsi og tillögurétt.

Stjórn Vinnumálastofnunar staðfestir skipulag stofnunarinnar og árlega starfs- og fjárhagsáætlun hennar. Þá skal stjórnin annast eftirlit með framvindu áætlanna og þeirra verkefna sem stofnuninni er falið að annast samkvæmt lögum eða reglugerðum. Stjórn stofnunarinnar skal jafnframt vera ráðherra til ráðgjafar við faglega stefnumótun á sviði vinnumarkaðsaðgerða og gera ráðherra grein fyrir atvinnuástandi og árangri vinnumarkaðsaðgerða í skýrslu í lok hvers árs.

Formaður stjórnar skal reglulega gera ráðherra grein fyrir starfsemi stofnunarinnar og gera ráðherra viðvart ef rekstur stofnunarinnar er ekki í samræmi við lög eða stjórnvaldsfyrirmæli.

44. gr.

Á eftir orðunum „Tryggingastofnun ríkisins“ í 1. mgr. 7. gr. a kemur: Skattinum.

45. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 12. gr. laganna:

- a. Í stað orðanna „fyrirtæki eða stofnanir“ í 4. mgr. kemur: atvinnurekendur.
- b. Á eftir 4. mgr. kemur ný málsgrein, svohljóðandi: Krafa atvinnurekanda um greiðslu styrks á grundvelli samnings skv. 4. mgr. skal berast Vinnumálastofnun innan þriggja mánaða frá því að launagreiðsla til viðkomandi atvinnuleitanda fer fram. Að öðrum kosti fellur niður heimild Vinnumálastofnunar til greiðslu styrks til hlutaðeigandi atvinnurekanda vegna þeirrar launagreiðslu.
- c. Orðin „að fenginni umsögn stjórnar Vinnumálastofnunar“ í 5. mgr. falla brott.

46. gr.

Við 16. gr. laganna bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Vinnumálastofnun er heimilt að boða þann sem fær greiddan virknistyrk eða sætir biðtíma eða viðurlögum samkvæmt lögum þessum til stofnunarinnar með sannanlegum hætti meðal annars til að kanna hvort breytingar hafi orðið á höfum hans sem kunna að hafa áhrif á rétt hans samkvæmt lögum þessum. Skal viðkomandi þá vera reiðubúinn að mæta til stofnunarinnar með mjög skömmum fyrirvara.

47. gr.

Við 16. gr. c laganna bætast tvær nýjar málsgreinar, svohljóðandi:

Heimilt er að skuldajafna ofgreiddum virknistyrk á móti síðar tilkomnum virknistyrk til sama einstaklings en þó aldrei hærri fjárhæð en sem nemur 25% af síðarnefnda virknistyrknum í hverjum mánuði. Enn fremur er heimilt að skuldajafna ofgreiddum virknistyrk á móti inneign viðkomandi einstaklings vegna ofgreiddra skatta, barnabóta og vaxtabóta samkvæmt lögum nr. 90/2003, um tekjuskatt. Þeim ráðherra er fer með tekjuöflun ríkisins er heimilt að setja í reglugerð nánari reglur um skuldajöfnun og forgangsörð.

Um innheimtu ofgreidds virknistyrks fer skv. 3. gr. laga um innheimtu opinberra skatta og gjalda. Ráðherra getur þó falið sérstökum innheimtuaðila að annast innheimtu.

48. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2026.

49. gr.

Breyting á öðrum lögum.

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á öðrum lögum:

1. Lög um úrskurðarnefnd velferðarmála, nr. 85/2015: 2. málsl. 10. gr. laganna fellur brott.
2. Lög um váttryggingastarfsemi, nr. 100/2016: Í stað orðsins „Atvinnuleysistryggingasjóð“ í 1. mgr. 3. gr. laganna kemur; Vinnumálastofnun.
3. Lög um atvinnutengda starfsendurhæfingu og starfsemi starfsendurhæfingarsjóða, nr. 60/2012:
 - a. Orðið „Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 2. tölulið 1. mgr. 8. gr. laganna fellur brott.

- b. Á eftir orðinu „Fæðingarorlofssjóði“ í 2. tölulið 1. mgr. 8. gr. laganna kemur: atvinnuleysistryggingar.
- 4. *Lög um greiðslur til foreldra langveikra eða alvarlega fatlaðra barna, nr. 22/2006:*
 - a. Í stað orðanna „greiðslur úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 1. málsl. 1. mgr. 11. gr. laganna kemur: atvinnuleysistryggingar.
 - b. Orðið „Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 2. málsl. 1. mgr. 11. gr. laganna fellur brott.
 - c. Á eftir orðunum „sjúkrasjóði stéttarfélags“ í 2. málsl. 1. mgr. 11. gr. laganna kemur: atvinnuleysistryggingar.
- 5. *Lög um sjúkratryggingar, nr. 112/2008:* Í stað orðsins „Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 3. mgr. 34. gr. laganna kemur: Vinnumálastofnun.
- 6. *Lög um sorgarleyfi, nr. 77/2022:* Í stað orðanna „úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 2. mgr. 32. gr. laganna kemur: atvinnuleysistrygginga.
- 7. *Lög um viðspyrnustyrki, nr. 160/2020:* Í stað orðanna „úr Atvinnuleysistryggingasjóði samkvæmt reglugerð um þátttöku atvinnuleitenda sem tryggðir eru innan atvinnuleysistryggingakerfisins í vinnumarkaðsaðgerðum og um greiðslu styrkja úr Atvinnuleysistryggingasjóði, nr. 918/2020“ í 5. mgr. 5. gr. laganna kemur: frá Vinnumálastofnun.
- 8. *Lög um tímabundnar greiðslur vegna launa einstaklinga sem sæta sóttkví samkvæmt fyrirmælum heilbrigðisyfirvalda án þess að vera sýktir, nr. 24/2020:*
 - a. Orðið „Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 1. mgr. 11. gr. laganna fellur brott.
 - b. Í stað orðanna „úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 2. mgr. 11. gr. laganna kemur: frá Vinnumálastofnun.
- 9. *Lög um fæðingar- og foreldraorlof, nr. 144/2022:* Orðin „úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 2. mgr. 53. gr. laganna falla brott.
- 10. *Lög um Ábyrgðasjóð launa, nr. 88/2003:* Í stað orðsins „Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 1. mgr. 24. gr. laganna kemur: Vinnumálastofnun.
- 11. *Lög um eftirlaun til aldraðra, nr. 113/1994:* Í stað orðsins „Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 1. mgr. 19. gr. laganna kemur Vinnumálastofnun.
- 12. *Lög um réttindi lifandi líffæragjafa til tímabundinnar fjárhagsaðstoðar, nr. 40/2009:*
 - a. Í stað orðanna „úr Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 2. málsl. 1. mgr. 10. gr. laganna kemur atvinnuleysistrygginga.
 - b. Í stað orðanna „úr Fæðingarorlofssjóði, Atvinnuleysistryggingasjóði“ í 3. málsl. 1. mgr. 10. gr. laganna kemur: atvinnuleysistrygginga, úr Fæðingarorlofssjóði.
- 13. *Lög um tryggingagjald, nr. 113/1990:*
 - a. 1. málsl. 2. mgr. 2. gr. laganna orðast svo: Fyrir lok október ár hvert skal Vinnumálastofnun gefa ráðherra skýrslu um fjárhagslega stöðu stofnunarinnar þar sem gerð er grein fyrir fyrirsjáanlegum útgjöldum á næsta fjárhagsári með hliðsjón af horfum um atvinnuleysi og öðrum atriðum sem áhrif hafa á fjárhagslega stöðu stofnunarinnar í tengslum við framkvæmd laga um atvinnuleysistryggingar.
 - b. 1. mgr. 3. gr. orðast svo: Tekjur af atvinnutryggingagjaldi skulu renna til ríkissjóðs.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Í stefnuýfirlýsingu ríkisstjórnar Samfylkingar, Viðreisnar og Flokks fólksins frá 21. desember 2024 kemur meðal annars fram að ríkisstjórnin hafi í hyggju að einfalda stjórnsýslu

og hagræða í ríkisrekstri. Þá er það eitt af meginmarkmiðum stjórnvalda að flestir geti verið virkir þátttakendur á en almenn þátttaka á vinnumarkaði er talin ein þýðingarmesta leiðin til að koma í veg fyrir félagslega einangrun, vanlíðan og fátækt.

Frumvarp þetta er unnið í félags- og húsnæðismálaráðuneytinu en í því eru lagðar til ýmsar breytingar á gildandi lögum um atvinnuleysistryggingar og styðja breytingarnar meðal annars við framangreindar áherslur stjórnvalda. Við vinnslu frumvarpsins var meðal annars litið til fyrri vinnu í tengslum við endurskoðun á lögum um atvinnuleysistryggingar, sem fram fór á árunum 2021-2023 í tíð þáverandi félags- og vinnumarkaðsráðherra í samvinnu við samtök aðila vinnumarkaðarins og Vinnumálastofnunar. Þá var við vinnslu frumvarpsins tekið mið af reynslunni í tengslum við framkvæmd laganna frá því að lögin tóku gildi árið 2006.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Meginmarkmið laga um atvinnuleysistryggingar er að tryggja launafólki sem og sjálfstætt starfandi einstaklingum tímabundna fjárhagsaðstoð í kjölfar atvinnumissis. Aðgerðir stjórnvalda síðastliðin ár, til að draga úr langtímaatvinnuleysi, hafa skilað góðum árangri og hefur hlutfall langtímaatvinnulausa, af þeim sem skráðir eru án atvinnu hjá Vinnumálastofnun, farið lækkandi. Ýmsum nýjum aðferðum hefur verið beitt í þjónustu við langtímaatvinnulausa, svo sem greiningarviðtölum til að meta þjónustubörf einstaklinga hverju sinni. Einnig hefur sérstök áhersla verið lögð á að grípa snemma þá atvinnuleitendur sem líklegir eru til að þurfa aðstoð við að verða þátttakendur að nýju á vinnumarkaði og veita einstaklingsmiðaða þjónustu fyrr en áður. Reynslan hefur sýnt að afar mikilvægt sé að veita atvinnuleitendum sem fyrst aðstoð í kjölfar atvinnumissis og stuðla að aukinni virkni hjá þeim hópi sem líklegur er til að verða lengi án atvinnu. Því lengur sem fjarvera einstaklings frá vinnumarkaði varir þeim mun ólíklegri þykir að viðkomandi snúi til baka á vinnumarkað og er því talið brýnt að fjarveran sé ekki of löng. Er því í frumvarpi þessu lagt til að það tímabil sem einstaklingar geta fengið greiddar atvinnuleysistryggingar verði stýtt frá því sem nú er samkvæmt gildandi lögum. Samhliða styttingu bótatímabilsins þykir brýnt að leggja aukinn kraft í að aðstoða þá sem hafa verið lengi án atvinnu við að komast út á vinnumarkað og stuðla að aukinni virkni hjá þeim hópi sem er útsettur fyrir langtímaatvinnuleysi.

Frá síðustu aldamótum hefur það tímabil sem einstaklingar geta fengið greiddar atvinnuleysistryggingar tekið nokkrum breytingum. Fram til ársins 2006 nam fyrrnefnt bótatímabil allt að fimm árum en var við gildistöku gildandi laga nr. 54/2006, um atvinnuleysistryggingar, stýtt í 36 mánuði. Í kjölfar fjármálahrunsins haustið 2008 tók gildi ákvæði til bráðabirgða sem heimilaði lengingu á umræddu tímabili í 48 mánuði og gildi það til ársloka 2012. Árið 2015 var umrætt bótatímabil stýtt í 30 mánuði í samræmi við markmið þáverandi ríkisstjórnar um lækkan útgjalda og aðhald í ríkisfjármálum og hefur tímabilið haldist þannig síðan en hvergi annars staðar á Norðurlöndum er tímabilið jafn langt og hér á landi.

Þá þykir eðlilegt að gerðar séu auknar kröfur frá því sem nú er samkvæmt gildandi lögum um atvinnuleysistryggingar hvað varðar atvinnuþátttöku einstaklinga til þess að þeir geti talist tryggðir samkvæmt lögunum. Eru þær auknu kröfur til samræmis við þær kröfur sem gerðar eru hvað varðar atvinnuþátttöku þeirra sem geta talist tryggðir innan atvinnuleysistryggingakerfa á hinum Norðurlöndunum.

3. Meginefni frumvarpsins.

Í frumvarpi þessu eru lagðar til ýmsar breytingar á gildandi lögum um atvinnuleysistryggingar. Meðal helstu breytinga sem lagðar eru eftirfarandi:

3.1 Breytt og einfölduð stjórnsýsla atvinnuleysistrygginga.

Lög nr. 123/2015, um opinber fjármál, fólu í sér gagnngerar breytingar á áætlanagerð og reikningshaldi ríkissjóðs en lögin kveða meðal annars á um að fjárstjórnunarvald sé hjá Alþingi sem taki endanlegar ákvarðanir um ráðstöfun skatttekna. Eftir gildistöku fyrrnefndra laga um opinber fjármál fellur Atvinnuleysistryggingasjóður eins og aðrir ríkisaðilar undir A-hluta ríkissjóðs og er ríkissjóður ábyrgur fyrir öllum þeim skuldbindingum sem slíkir aðilar stofna til. Þá renna tekjur af atvinnutryggingagjaldi beint í ríkissjóð en ekki í Atvinnuleysistryggingasjóð eins og áður var fyrir gildistöku fyrrnefndra laga um opinber fjármál. Undanfarin ár hefur sjóðurinn því aðeins verið talinn sjóður að nafninu til. Í ljósi framangreinds er í frumvarpinu gert ráð fyrir að Atvinnuleysistryggingasjóður verði lagður niður og að kveðið verði á um að kostnaður við framkvæmd atvinnuleysistrygginga samkvæmt lögum um atvinnuleysistryggingar greiðist úr ríkissjóði. Hið sama á við um Tryggingasjóð sjálfstætt starfandi einstaklinga. Í frumvarpinu er jafnframt lagt til að felld verði niður lögbundin úthlutunarnefnd samkvæmt lögum um atvinnuleysistryggingar sem og vinnumarkaðsráð samkvæmt lögum um vinnumarkaðsaðgerðir.

3.2 Breytt lágmarksskilyrði fyrir rétti til atvinnuleysistrygginga.

Lagt er til að atvinnuleitandi geti almennt ekki talist tryggður innan atvinnuleysistryggingakerfisins fyrr en viðkomandi hefur starfað á innlendum vinnumarkaði í a.m.k. 12 mánuði á ávinnslutímabili en samkvæmt gildandi lögum ávinnst réttur til hlutfallslegrar greiðslu atvinnuleysisbóta eftir einungis þrjá mánuði í starfi á innlendum vinnumarkaði.

3.3 Stytting bótatímabils atvinnuleysistrygginga.

Lagt er til að hámarkslengd þess tímabils sem atvinnuleysistryggingar eru greiddar verði stytta um tólf mánuði þannig að heimilt verði að greiða atvinnuleysistryggingar í samtals 18 mánuði í stað 30 mánaða.

3.4 Nám samhliða greiðslu atvinnuleysistrygginga.

Lagt til að heimildir atvinnuleitanda til að stunda nám samhliða atvinnuleysistryggingum verði skýrðar og einfaldaðar og sérreglum fækkað. Eru jafnframt lögð til þau nýmæli að ráðherra verði heimilt að kveða í reglugerð á um auknar heimildir tiltekinna hópa atvinnuleitenda, svo sem þeirra sem skráðir hafa verið án atvinnu hjá Vinnumálastofnun í tólf mánuði eða lengur, til þess að stunda tiltekið nám á framhaldsskólastigi eða á háskólastigi.

3.5 Desemberuppbót atvinnuleysistrygginga lögfest.

Lagt er til að í lögum um atvinnuleysistryggingar verði kveðið á um rétt atvinnuleitenda til greiðslu desemberuppbótar á grunnatvinnuleysistryggingar, enda séu tiltekin skilyrði uppfyllt, en samkvæmt gildandi lögum hefur árlega verið tekin ákvörðun um rétt atvinnuleitenda til greiðslu desemberuppbótar hverju sinni.

3.6 Eftirlit með atvinnuleysistryggingum atvinnuleitenda sem koma að atvinnurekstri.

Lagt er til að skýrt verði kveðið á um að atvinnuleitandi sem kemur að atvinnurekstri lögaðila þar sem viðkomandi atvinnuleitandi er virkur aðili vegna eignar- eða stjórnunaraðildar skal tilgreina það starfshlutfall sem viðkomandi gegnir í samræmi við vinnuframlag sitt en starfshlutfallið getur þó aldrei orðið lægra en a.m.k. 25%.

3.7 Áhrif útgreiðslu séreignarsparnaðar á atvinnuleysistryggingar.

Lagt er til að útgreiðsla séreignarsparnaðar sem myndast hefur af viðbótariðgjaldi skv. II. kafla laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, komi ekki til frádráttar greiðslum atvinnuleysistrygginga.

3.8 Breytingar á lögum um vinnumarkaðsaðgerðir.

Í frumvarpinu eru lagðar eru til breytingar á lögum um vinnumarkaðsaðgerðir sem þykja nauðsynlegar í kjölfar þeirra breytinga sem gerðar voru með lögum nr. 104/2024, um breytingu á ýmsum lögum vegna endurskoðunar örorkulífeyriskerfis almannatrygginga, þar sem Vinnumálastofnun var falin framkvæmd virknistyrkja til atvinnuleitenda sem rétt eiga á hlutaörorkulífeyri samkvæmt lögum um almannatryggingar og eru búsettir, með skráð lögheimili og staddir hér á landi. Er í því sambandi meðal annars lagt til að skýrt verði kveðið á um heimildir Vinnumálastofnunar til að afla upplýsinga frá Skattinum að því marki sem talið er nauðsynlegt vegna vinnslu umsókna um þátttöku í vinnumarkaðsaðgerðum,

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Í frumvarpi þessu er meðal annars lagt til að stytta verði frá því sem nú er samkvæmt gildandi lögum það tímabil sem einstaklingar geta fengið greiddar atvinnuleysistryggingar. Í ljósi 72. gr. Stjórnarskrár Lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 er í frumvarpinu skýrt kveðið á um að stytting fyrrnefnds bótatímabil eigi eingöngu við þá einstaklinga sem hefja nýtingu á nýju bótatímabili eftir að stytting tímabilsins tekur gildi og skerði því ekki rétt þeirra einstaklinga sem þegar hafa hafið nýtingu á bótatímabili innan atvinnuleysistryggingakerfisins þegar stytting bótatímabilsins tekur gildi.

Þá eru í frumvarpi þessu lagðar til breytingar á lögum um atvinnuleysistryggingar sem þykja nauðsynlegar í tengslum við samning frá 28. janúar 2020 milli Íslands, Furstadæmisins Liechtenstein, Konungsríkisins Noregs og Sameinaða konungsríkisins Stóra-Bretlands og Norður-Írlands, sbr. auglýsingu nr. 2/2020 í C-deild Stjórnartíðinda, um ráðstafanir vegna útgöngu Bretlands úr Evrópusambandinu og Evrópska efnahagssvæðinu.

Að öðru leyti þykir efni frumvarps þessa ekki gefa tilefni til sérstaks mats á samræmi við ákvæði stjórnarskrár eða alþjóðlegar skuldbindingar.

5. Samráð.

Við vinnslu frumvarpsins var meðal annars litið til fyrri vinnu í tengslum við endurskoðun á lögum um atvinnuleysistryggingar, sem fram fór á árunum 2021-2023 í tíð þáverandi félags- og vinnumarkaðsráðherra í samvinnu við samtök aðila vinnumarkaðarins og Vinnumálastofnunar. Þá fundaði félags- og húsnæðismálaráðherra með Alþýðusambandi Íslands, BSRB, Sambandi íslenskra sveitarfélaga og Samtökum atvinnulífsins þann 26. mars 2025 þar sem framangreindir aðilar voru meðal annars upplýstir um fyrirhugaða styttingu á bótatímabili atvinnuleysistrygginga.

Áform um framlagningu frumvarpsins voru kynnt í Samráðsgátt stjórnvalda á vefnum Ísland.is frá og með 4. september 2025 og var veittur frestur til og með 19. september sama ár til að veita umsagnir um áformin (mál nr. S-159/2025). Alls bárust tólf umsagnir um áformin sem komu til skoðunar við lokavinnslu frumvarpsins.

Drög að frumvarpinu voru kynnt í Samráðsgátt stjórnvalda frá og með 15. október 2025 og var veittur frestur til og með xx. október til að veita umsagnir um drögin (mál nr. S-XX/2025). **[Í vinnslu]**

6. Mat á áhrifum.

Efni frumvarpsins snertir fyrst og fremst launafólk og sjálfstætt starfandi einstaklinga sem sækja um atvinnuleysistryggingar á grundvelli laga um atvinnuleysistryggingar. Auk þess snertir frumvarpið Vinnumálastofnun sem fer með framkvæmd laga um atvinnuleysistryggingar sem og laga um vinnumarkaðsaðgerðir.

Ekki verður séð að þær breytingar sem frumvarpið felur í sér muni hafa mismunandi áhrif á stöðu kynjanna á vinnumarkaði svo miklu nemi þar sem þeim er ætlað að gilda um bæði launafólk og sjálfstætt starfandi einstaklinga óháð kyni. Þó má ætla að fyrirhugaðar breytingar muni hafa almennt meiri áhrif á karla en konur þar sem undanfarin ár hafa að jafnaði fleiri karlar verið skráðir án atvinnu hjá Vinnumálastofnun en konur.

Ekki er gert ráð fyrir að efni frumvarpsins hafi veruleg áhrif á fjárhag sveitarfélaga þrátt fyrir að gert sé ráð fyrir að hámarks lengd þess tímabils sem einstaklingar geta fengið greiddar atvinnuleysistryggingar verði stytta frá því sem nú er samkvæmt gildandi lögum þar sem reynslan hefur sýnt að þeir einstaklingar sem fullnýta rétt sinn innan atvinnuleysistryggingakerfisins leita almennt ekki til sveitarfélaga í miklum mæli í tengslum við aðstoð við framfærslu. Samkvæmt gögnum frá Hagstofu Íslands og Vinnumálastofnun voru um 55% þeirra einstaklinga sem fullnýttu rétt sinn innan atvinnuleysistryggingakerfisins á árunum 2023 og 2024 þátttakendur á vinnumarkaði í janúar 2025 en um 9% hópsins fékk fjárhagsaðstoð frá sveitarfélagi á sama tíma.

Fyrirséð er að efni frumvarpsins muni hafa áhrif á fjárhag ríkissjóðs en áhrifin geta þó orðið breytileg eftir því hvernig þróun atvinnuleysis verður á ári hverju. Sú breyting sem lögð er til í frumvarpi þessu á lögum um atvinnuleysistryggingar og gert er ráð fyrir að hafi í för með sér mestu útgjaldaáhrifin á fjárhag ríkissjóðs er stytting á hámarks lengd þess tímabils, sem einstaklingar geta fengið atvinnuleysistryggingar greiddar, um tólf mánuði eða úr 30 mánuðum í 18 mánuði. Þá er gert ráð fyrir að breyting á lögum um atvinnuleysistryggingar hvað varðar ávinnslu atvinnuleysistrygginga muni hafa í för með sér lækkingu á útgjöldum ríkissjóðs. Sömuleiðis er áætlað er að breytt og einfölduð stjórnsýsla atvinnuleysistrygginga hafi í för með sér lækkingu á útgjöldum ríkissjóðs en ætla má að þær breytingar komi jafnframt til með að hafa í för með sér jákvæð áhrif á stjórnsýslu ríkisins.

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að greiðsla desemberuppbótar til atvinnuleitenda verði lögfest en áhrif þess reiknast sem útgjaldaaukning fyrir ríkissjóð þrátt fyrir að slík desemberuppbót hafi verið greidd á undanförunum árum á grundvelli ákvörðunar ríkisstjórnar hverju sinni. Þá er gert ráð fyrir einskiptiskostnaði hjá Vinnumálastofnun vegna innleiðingar á þeim breytingum sem frumvarp þetta gerir ráð fyrir, svo sem vegna breytinga á tölvukerfum. Áætlað er að verði frumvarp þetta óbreytt að lögum verði útgjaldaþækkun ríkissjóðs um 5.800–6.400 milljónir króna á ársgrundvelli.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í 5. gr. gildandi laga um atvinnuleysistryggingar er meðal annars kveðið á um að atvinnuleysistryggingar skuli greiddar úr Atvinnuleysistryggingasjóði sem fjármagnaður sé með atvinnutryggingagjaldi, sbr. lög um tryggingagjald, auk vaxta af innistæðufé sjóðsins. Enn fremur er kveðið á um að Vinnumálastofnun skuli annast fjárvörslu Atvinnuleysistryggingasjóðs og framkvæmd laga um atvinnuleysistryggingar á grundvelli þjónustusamnings við stjórn Atvinnuleysistryggingasjóðs.

Hér er gert ráð fyrir að kostnaður við framkvæmd atvinnuleysistrygginga greiðist úr ríkissjóði samkvæmt fjárlögum hverju sinni, meðal annars af tekjum ríkissjóðs af tryggingagjaldi. Er þetta meðal annars lagt til í ljósi þess að í kjölfar gildistöku laga um opinber fjármál, nr. 123/2015, hefur Atvinnuleysistryggingasjóður talist hluti ríkissjóðs.

Þá er lagt til að skýrt verði kveðið á um að Vinnumálastofnun annist framkvæmd laga um atvinnuleysistryggingar líkt og verið hefur og er ekki um efnislegar breytingar að ræða hvað það varðar.

Um 2. gr.

Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. frumvarpsins er hér lagt til að 6. gr. laga um atvinnuleysistryggingar, þar sem fjallað er um stjórn atvinnuleysistryggingasjóðs, verði felld brott.

Jafnframt er lagt til að 7. og 8. gr. laganna verði felldar brott, en þar er kveðið á um Tryggingasjóð sjálfstætt starfandi einstaklinga og stjórn sjóðsins. Um nánari skýringar vísast til skýringa með 1. gr. frumvarpsins og kafla 3.1.

Um 3. gr.

Í 9. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er meðal annars fjallað um heimildir Vinnumálastofnunar til að afla nauðsynlegra upplýsinga í tengslum við framkvæmd laganna. Hér er lagt til að felldar verði brott málsgreinar ákvæðisins þar sem kveðið er á um heimildir Vinnumálastofnunar til upplýsingaöflunar, en gert er ráð fyrir að efni þeirra verði fært í nýja 9. gr. a, sbr. 4. gr. frumvarpsins.

Þá er í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. lagt til að ráðherra þurfi ekki að afla umsagnar stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs, áður en reglugerð er sett um nánari framkvæmd ákvæðisins, enda gengið út frá því að sjóðurinn og þar með stjórn hans verði lögð niður.

Um 4. gr.

Hér er lagt til að efni 4-6. mgr. 9. gr. laga um atvinnuleysistryggingar, þar sem kveðið er á um heimildir Vinnumálastofnunar til upplýsingaöflunar í tengslum við umsókn atvinnuleitanda um atvinnuleysisbætur, verði fært í nýtt ákvæði undir fyrirsögninni *upplýsingaöflun*. Ekki eru þó lagðar til efnislegar breytingar hvað varðar heimildir Vinnumálastofnunar til upplýsingaöflunar í tengslum við umsóknir um atvinnuleysistryggingar og er áfram gert ráð fyrir að Vinnumálastofnun beri að upplýsa umsækjanda um atvinnuleysisbætur um fyrirhugaða upplýsingaöflun í samræmi við 2. mgr. 17. gr. laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018, sbr. 14. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2016/679.

Lögð eru til þau nýmæli að Vinnumálastofnun verði heimil vinnsla upplýsinga frá Skattinum, Tryggingastofnun, Hagstofu Ísland og viðurkenndum menntastofnunum innan hins almenna menntakerfis og skólum á háskólastigi að því marki sem nauðsynleg þykir að mati Vinnumálastofnunar í því skyni að kanna afdrif þeirra sem hafa fullnýtt rétt sinn til atvinnuleysistrygginga. Gert er ráð fyrir að slíkum upplýsingum verði aðeins aflað í tölfræðilegum tilgangi. Er þetta meðal annars lagt til í ljósi þess sem fram kemur í álitum stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar, dags. 3. apríl 2025, um skýrslu Ríkisendurskoðunar um atvinnuleysis og vinnumarkaðsúræði (156. löggjafarþing, þingskjal 350, 305 mál.) þess efnis að það sé mat nefndarinnar stjórnvöld þurfi að ráðast í markvissa öflun upplýsinga og greiningu á afdrifum þeirra sem fullnýta rétt sinn til atvinnuleysisbóta. Stjórnvöld þurfi að hafa betri yfirsýn yfir afdrif þessa hóps. Með slíkum upplýsingum sé stuðlað að traustari stefnumótun í málaflokknum og vitneskju um hvort endurskoða þurfi þætti eins og lengd tímabils sem atvinnuleysisbætur eru greiddar og/eða þess tímabils sem það tekur einstakling að öðlast rétt til atvinnuleysisbóta. Með betri og nákvæmari greiningu megi jafnframt taka ákvarðanir um markvissa beitingu og umfang vinnumarkaðsúræða.

Um 5. gr.

Í 6. mgr. 11. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er kveðið á um að kostnaður af starfsemi úrskurðarnefndar velferðarmála vegna mála sem vísað er til nefndarinnar á grundvelli 2. mgr. greiðist úr Atvinnuleysistryggingasjóði samkvæmt ákvörðun ráðherra. Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. frumvarpsins er hér lagt til að umrætt ákvæði verði felld brott. Áfram er þó gert ráð fyrir að úrskurðarnefndar velferðarmála kveði upp úrskurði um ágreiningsefni sem kunna að rísa á grundvelli laganna og að kostnaður úrskurðarnefndar velferðarmála greiðist úr ríkissjóði, sbr. 10. gr. laga um úrskurðarnefnd velferðarmála og 1. tölul. 1. mgr. 49. gr. frumvarpsins.

Um 6. gr.

Í 14. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er fjallað um þau skilyrði sem þurfa að vera uppfyllt svo atvinnuleitandi teljist vera í virkri atvinnuleit. Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. er hér lagt til að ekki þurfi að afla umsagnar stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs áður en ráðherra er heimilt að setja reglugerð á grundvelli ákvæðisins, enda gerir frumvarp þetta ráð fyrir að sjóðurinn og þar með stjórn hans verði lögð niður.

Um 7 gr.

Í 2. mgr. 15. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er kveðið á um að launamaður sem starfað hefur skemur en tólf mánuði en lengur en þrjá mánuði á síðustu tólf mánuðum á innlendum vinnumarkaði áður en hann sækir um atvinnuleysisbætur til Vinnumálastofnunar, teljist tryggður hlutfallslega í samræmi við lengd starfstíma að öðrum skilyrðum laganna uppfylltum. Sams konar ákvæði er að finna í 1. másl. 2. mgr. 19. gr. laganna hvað varðar hlutfallslega atvinnuleysistryggingu sjálfstætt starfandi einstaklinga. Gera gildandi lög þannig ráð fyrir að launamenn og sjálfstætt starfandi einstaklingar teljist hlutfallslega tryggðir eftir að hafa starfað á innlendum vinnumarkaði í þrjá mánuði, að uppfylltum öðrum skilyrðum laganna.

Hér eru lagðar til breytingar hvað varðar umrædd lágmarksskilyrði þannig að atvinnuleitendur geti fyrst talist tryggðir innan atvinnuleysistryggingakerfisins eftir að hafa starfað á innlendum vinnumarkaði í að minnsta kosti tólf mánuði, að uppfylltum öðrum skilyrðum laganna.

Þá er áfram gert ráð fyrir að tryggingarhlutfall launamanns geti aldrei orðið hærra en sem nemur starfshlutfalli hans á ávinnslutímabilinu eða því starfshlutfalli sem hann er reiðubúinn að ráða sig til, sbr. 5. mgr. 5. mgr. 15. gr. laganna og því áfram gert ráð fyrir að atvinnuleitendur kunni að vera hlutfallslega tryggðir í slíkum tilvikum. Hið sama á við um sjálfstætt starfandi einstaklinga sem greitt hafa mánaðarlega staðgreiðsluskatt af reiknuðu endurgjaldi sem er lægra en viðmiðunarfjárhæð ríkisskattstjóra í viðkomandi starfsgrein og tryggingagjald á síðustu tólf mánuðum áður en hann sækir um atvinnuleysisbætur en þá ákvarðast tryggingahlutfall hans af hlutfalli fjárhæðar reiknaðs endurgjalds sem greitt hefur verið af og viðmiðunarfjárhæðar.

Í 3. og 4. mgr. 15. gr. laganna er kveðið á um að nám og atvinnutengd starfsendurhæfing sem launamaður hefur lokið svari til þrettán vikna vinnuframlags í fullu starfi, að öðrum skilyrðum uppfylltum. Samkvæmt gildandi lögum er miðað við að slíkt geti komið til hækkunar á tryggingarhlutfalli atvinnuleitanda hafi viðkomandi starfað í þrjá mánuði á ávinnslutímabili. Í ljósi þeirra breytinga sem lagðar eru til hvað varðar lágmarksskilyrði til ávinnslu atvinnuleysistrygginga eru hér lagðar til orðalagsbreytingar á fyrrgreindum

málgreinum. Áfram er gert ráð fyrir að þátttaka atvinnuleitanda í námi eða atvinnutengdri starfsendurhæfingu geti svarað til þrettán vikna vinnuframlags í fullu starfi, að uppfylltum sömu skilyrðum og verið hefur, en ekki er gengið út frá því að atvinnuleitandi sem starfað hefur í skamman tíma á innlendum vinnumarkaði og lokið námi eða starfsendurhæfingu geti talist hlutfallslega tryggður. Er þannig gengið út frá því að sá sem hefur annað hvort lokið námi eða atvinnutengdri starfsendurhæfingu og starfað á innlendum vinnumarkaði í níu mánuði á ávinnslutímabili geti talist að fullu tryggðir, að öðrum skilyrðum uppfylltum. Áfram er gert ráð fyrir að heimild þessi geti aðeins komið til hækkunar á tryggingarhlutfalli launamanns einu sinni á ávinnslutímabili.

Enn fremur er lagt til, í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. frumvarpsins, að ráðherra verði áfram heimilt að kveða nánar á um ávinnslutímabil í reglugerð en að í því sambandi þurfi ekki að afla umsagnar stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs, enda gerir frumvarp þetta ráð fyrir að sjóðurinn og þar með stjórn hans verði lögð niður.

Um 8. gr.

Í 17. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er kveðið á um atvinnuleysistryggingar samhliða minnkuðu starfshlutfalli. Hér eru lögð til þau nýmæli að skýrt verði kveðið á um að atvinnuleitandi sem kemur að atvinnurekstri lögaðila þar sem viðkomandi atvinnuleitandi er virkur aðili vegna eignar- eða stjórnunaraðildar skuli tilgreina það starfshlutfall sem viðkomandi gegnir í samræmi við vinnuframlag sitt en starfshlutfallið geti þó aldrei orðið lægra en a.m.k. 25%. Er þetta lagt til í ljósi þess að illa þykir samræmast tilgangi og markmiðum laganna að einstaklingar sem hafi með höndum atvinnurekstur séu á sama tíma skráðir að fullu atvinnulausir hjá Vinnumálastofnun auk þess sem ljóst þykir að í slíkum aðstæðum kunni aðstæður að vera með þeim hætti að skilyrði laganna um virka atvinnuleit teljist ekki vera uppfyllt.

Um 9 gr.

Í 1. málsl. 2. mgr. 19. gr. laganna er kveðið á um að sjálfstætt starfandi einstaklingur, sem greitt hefur mánaðarlega staðgreiðsluskatt af reiknuðu endurgjaldi er nemur að lágmarki viðmiðunarfjárhæð ríkisskattstjóra í viðkomandi starfsgrein og tryggingagjald skemur en tólf mánuði en þó lengur en þrjá mánuði á síðustu tólf mánuðum áður en hann sækir um atvinnuleysisbætur til Vinnumálastofnunar, teljist tryggður hlutfallslega að öðrum skilyrðum laganna uppfylltum.

Hér eru lagðar til breytingar hvað varðar umrædd lágmarksskilyrði í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 7. gr. frumvarpsins hvað varðar atvinnuleysistryggingu launamanna. Er þannig gert ráð fyrir að sjálfstætt starfandi einstaklingar geti fyrst talist tryggðir innan atvinnuleysistryggingakerfisins eftir að hafa starfað á innlendum vinnumarkaði í að minnsta kosti tólf mánuði, að uppfylltum öðrum skilyrðum laganna. Þá eru einnig lagðar til sams konar breytingar og lagðar eru til í 7. gr. frumvarpsins hvað varðar ávinnslu atvinnuleysistryggingar atvinnuleitanda sem lokið hefur námi á ávinnslutímabili. Í ljósi þeirra breytinga sem lagðar eru til hvað varðar lágmarksskilyrði til ávinnslu atvinnuleysistrygginga eru hér lagðar til tilteknar orðalagsbreytingar en áfram er gert ráð fyrir að þátttaka sjálfstætt starfandi einstaklings í námi geti svarað til þrettán vikna vinnuframlags í fullu starfi, að uppfylltum sömu skilyrðum og nú. Um nánari skýringar vísast til skýringa með 7. gr.

Þá er áfram gert ráð fyrir að sjálfstætt starfandi einstaklingar sem greitt hafa mánaðarlega staðgreiðsluskatt af reiknuðu endurgjaldi sem er lægra en viðmiðunarfjárhæð ríkisskattstjóra í viðkomandi starfsgrein og tryggingagjald á síðustu tólf mánuðum áður en hann sækir um atvinnuleysisbætur kunni að vera hlutfallslega tryggðir, en þá ákvarðist tryggingahlutfall viðkomandi af hlutfalli fjárhæðar reiknaðs endurgjalds sem greitt hefur verið af og viðmiðunarfjárhæðar.

Enn fremur er lagt til, í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. frumvarpsins, að ráðherra verði áfram heimilt að kveða nánar á um ávinnslutímabil í reglugerð en að í því sambandi þurfi ekki að afla umsagnar stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs, enda gerir frumvarp þetta ráð fyrir að sjóðurinn og þar með stjórn hans verði lögð niður.

Um 10. gr.

Í 22. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er kveðið á um atvinnuleysistryggingar samhliða minnkuðu starfshlutfalli. Hér eru lögð til þau nýmæli að skýrt verði kveðið á um að atvinnuleitandi sem kemur að atvinnurekstri lögaðila þar sem viðkomandi atvinnuleitandi er virkur aðili vegna eignar- eða stjórnunaraðildar skuli tilgreina það starfshlutfall sem viðkomandi gegnir í samræmi við vinnuframlag sitt en starfshlutfallið geti þó aldrei orðið lægra en a.m.k. 25%.. Er þetta lagt til í ljósi þess að illa þykir samræmast tilgangi og markmiðum laganna að einstaklingar sem hafi með höndum atvinnurekstur séu á sama tíma skráðir að fullu atvinnulausir hjá Vinnumálastofnun auk þess sem ljóst þykir að í slíkum aðstæðum kunni aðstæður að vera með þeim hætti að skilyrði laganna um virka atvinnuleit teljist ekki vera uppfyllt.

Um 11. gr.

Í 29. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er meðal annars kveðið á um að sá sem telst tryggður samkvæmt lögunum geti átt rétt á greiðslu atvinnuleysisbóta samfelld í 30 mánuði frá þeim degi er Vinnumálastofnun tók við umsókn hans um atvinnuleysisbætur nema annað leiði af lögunum.

Hér er lagt til að hámarkslengd tímabils sem atvinnuleysistryggingar eru greiddar verði stytta um tólf mánuði þannig að heimilt verði að greiða atvinnuleysisbætur í samtals 18 mánuði í stað 30 mánuði. Leiða má að því líkur að atvinnuleitendur séu ekki í virkri atvinnuleit eftir 18 mánaða atvinnuleit í skilningi laganna og því kann að vera tilefni til að meta heildstætt hvort þeir þurfi á annars konar aðstoð að halda. Mikilvægt þykir að rík áhersla sé lögð á að aðstoða fólk sem fyrst aftur út á vinnumarkað eftir að hafa misst fyrra starf sitt en reynslan hefur sýnt fram á að því lengur sem fjarvera fólks frá vinnumarkaði varir því erfiðari reynist viðkomandi endurkoma á vinnumarkað. Er jafnframt gengið út frá því að loknu 18 mánaða virkri atvinnuleit hafi hlutaðeigandi atvinnuleitanda staðið til boða viðeigandi aðstoð og úrræði. Ekki er gert ráð fyrir að stytting hámarkslengdar þess tímabils sem atvinnuleysistryggingar eru greiddar taki til atvinnuleitenda sem þegar fá greiddar atvinnuleysisbætur, sbr. 40. gr. frumvarpsins.

Í ljósi þess að gert er ráð fyrir að hámarkslengd þess tímabils sem atvinnuleysistryggingar eru greiddar verði stytta þykir mikilvægt að efla þá aðstoð sem Vinnumálastofnun veitir fólki sem misst hefur atvinnu þannig að koma megi í veg fyrir langtímaatvinnuleysi eins og frekast er unnt.

Þá er lagt til að vísun til XI kafla laganna verði breytt í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 30. gr. frumvarpsins.

Um 12. gr.

Í 30. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er kveðið á um endurnýjun tímabils sem atvinnuleysisbætur eru greiddar þegar atvinnuleitandi hefur fullnýtt rétt sinn til greiðslu atvinnuleysisbóta. Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 6., 8. og 10. gr. er hér lagt til að sá sem telst tryggður samkvæmt lögunum og hefur fengið greiddar atvinnuleysisbætur í samtals 18 mánuði geti áunnið sér rétt innan atvinnuleysistryggingakerfisins að nýju að liðnum 24 mánuðum enda hafi hann starfað á vinnumarkaði í a.m.k. tólf mánuði eftir að fyrra tímabili lauk og misst starf sitt af gildum ástæðum. Ekki er um að ræða efnislegar breytingar hvað varðar endurnýjun tímabils sem atvinnuleysistryggingar eru greiddar eftir að tímabil skv. 29. gr. laganna hefur verið fullnýtt, að því undanskyldu að gert er ráð fyrir að atvinnuleitendur þurfi að hafa starfað á innlendum vinnumarkaði í að minnsta kosti tólf mánuði eftir að fyrra tímabili lauk í stað sex, enda gerir frumvarp þetta ráð fyrir að launamenn og sjálfstætt starfandi einstaklingar geti fyrst talist tryggðir innan atvinnuleysistryggingakerfisins eftir að hafa starfað á innlendum vinnumarkaði í að minnsta kosti tólf mánuði.

Um 13. gr.

Hér eru lögð til þau nýmæli að í lögunum verði skýrt kveðið á um rétt þess sem telst tryggður til greiðslu desemberuppbótar á grunnatvinnuleysisbætur, enda séu tiltekin skilyrði uppfyllt.

Lagt er til að í 1. mgr. verði kveðið á um að sá sem telst tryggður samkvæmt lögunum og staðfestir atvinnuleit vegna nóvembermánaðar eigi rétt á sérstakri desemberuppbót á grunnatvinnuleysisbætur á sama ári í samræmi við lengd þess tíma sem hann hefur verið skráður án atvinnu á því ári sem um ræðir hverju sinni sem og tryggingarhlutfall viðkomandi á þeim tíma. Er þannig gert ráð fyrir að fyrirkomulag við útreikning á fjárhæð desemberuppbótar á grunnatvinnuleysisbætur taki mið af því hvernig greiðslu slíkrar uppbótar hefur verið háttáð undanfarin ár. Þeir sem eru atvinnulausir í nóvembermánuði ár hvert og teljast tryggðir á grundvelli frumvarpsins geta því átt rétt á desemberuppbót svo lengi sem þeir eru skráðir atvinnulausir hjá Vinnumálastofnun og staðfesta atvinnuleit sína fyrir þann mánuð.

Jafnframt er lagt til að í 2. mgr. verði kveðið á að hámarksfjárhæð desemberuppbótar skuli nema 30% af óskertum grunnatvinnuleysisbótum á ári hverju. Mikilvægt þykir að fjárhæð desemberuppbótar hækki til samræmis við fjárhæð grunnatvinnuleysisbóta en undanfarin ár hefur verið miðað við að desemberuppbót á grunnatvinnuleysisbætur nemi fjárhæð sem samsvarar 30% af grunnatvinnuleysisbótum hverju sinni. Enn fremur er lagt til að lágmarksfjárhæð desemberuppbótar skuli nema 25% af hámarksfjárhæð desemberuppbótar hverju sinni líkt og verið hefur undanfarin ár.

Auk þess er lagt til að í 3. mgr. ákvæðisins verði kveðið á um að Vinnumálastofnun greiði út desemberuppbót á grunnatvinnuleysisbætur 15. desember ár hvert.

Þá er gert ráð fyrir að ráðherra skuli setja reglugerð þar sem nánar verði kveðið á um skilyrði fyrir greiðslu desemberuppbótar á grunnatvinnuleysisbætur. Í því sambandi verður að gera ráð fyrir að með slíkum skilyrðum sé meðal annars ætlunin að tryggja að atvinnuleitandi geti ekki fengið greidda fulla desemberuppbót á grunnatvinnuleysistryggingar á sama tíma og hann fær greidda desemberuppbót að hluta eða öllu leyti frá atvinnurekanda. Hins vegar kann að vera að atvinnuleitandi eigi rétt á hlutfallslegri desemberuppbót bæði á grundvelli laga um atvinnuleysistryggingar sem og frá atvinnurekanda í samræmi við þau tímabil sem hlutaðeigandi var í atvinnuleit og í starfi á sama ári.

Mikilvægt þykir að þeim sem skráður er án atvinnu í desember ár hvert sé tryggð greiðsla desemberuppbótar á grunnatvinnuleysistryggingar með sambærilegum hætti og almennt gildir á vinnumarkaði á grundvelli kjarasamninga. Því verður að ætla að ef grundvallarbreytingar verða á því hvernig samtök aðila vinnumarkaðarins semja sín á milli um slíka uppbót verði fyrirkomulag við greiðslu desemberuppbótar á grunnatvinnuleysistryggingar einnig endurskoðað

Um 14. gr.

Í 2. málsl. 6. mgr. 32. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er kveðið á um að miða skuli við 21,67 daga til að finna út atvinnuleysisbætur fyrir hvern dag. Hér er lagt til að málsliðurinn verði felldur brott í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 16. gr. frumvarpsins

Um 15. gr.

Í lokamálslið 3. mgr. 33. gr. laganna er kveðið á um að ráðherra sé heimilt að ákveða í reglugerð, að fengnu samþykki ríkisstjórnarinnar, að greiddar séu sérstakar desemberuppbætur á grunnatvinnuleysisbætur í lok hvers árs að uppfylltum nánar tilteknum skilyrðum. Hér er lagt til að málsliðurinn verði felldur brott. Er þetta lagt til í samræmi þær breytingar sem lagðar eru til í 13. gr., þar sem lagt er til að greiðsla desemberuppbótar á grunnatvinnuleysisbætur verði lögfest.

Um 16. gr.

Í 35. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er fjallað um tilhögun greiðslna atvinnuleysisbóta og segir í 1. mgr. ákvæðisins að atvinnuleysisbætur skulu greiddar fyrsta virka dag hvers mánaðar og skuli þær greiddar eftir á fyrir undanfarandi mánuð eða hluta úr mánuði þannig að miðist við fyrsta til síðasta dag viðkomandi mánaðar. Hér er lagt til að í ákvæðinu verði kveðið á um að við útreikning atvinnuleysisbóta fyrir hvern dag skuli miða við 30 daga í hverjum almanaksmánuði. Er um nýmæli að ræða en samkvæmt 6. mgr. 32. gr. gildandi laga er miðað við 21,67 daga. Gildandi fyrirkomulag hefur í framkvæmd þótt ósanngjarnt meðal annars í þeim tilvikum er atvinnuleitendur gera hlé á virkri atvinnuleit til skamms tíma. Þykir því rétt að breyta framangreindu viðmiði þannig að miðað sé við 30 daga í mánuði meðal annars í því skyni að mánaðargreiðsla sé í betra hlutfallslegu samræmi við þann tíma sem atvinnuleitandi sinnti virkri atvinnuleit í viðkomandi mánuði.

Í 3. mgr. ákvæðisins er meðal annars kveðið á um að komist Vinnumálastofnun að því eftir að hafa upplýst málið nægjanlega að hinn tryggði hafi átt rétt á greiðslu sem haldið hafi verið eftir á grundvelli 2. mgr. ákvæðisins beri stofnuninni að greiða þá fjárhæð í síðasta lagi næsta greiðsludag skv. 1. mgr. ásamt vöxtum fyrir það tímabil sem féð var í vörslu Atvinnuleysistryggingasjóðs. Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. er hér lagt til að í ákvæðinu vísað verði til Vinnumálastofnunar í stað Atvinnuleysistryggingasjóðs. Ekki er um efnislega breytingu að ræða frá því sem gilt hefur um endurgreiðslur Vinnumálastofnunar samkvæmt ákvæðinu í framkvæmd.

Um 17. gr.

Í 36. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er meðal annars fjallað um hvers konar tekjur eða greiðslur úr öðrum tryggingakerfum komi til frádráttar greiðslu atvinnuleysisbóta. Hér eru lögð til þau nýmæli að útgreiðsla séreignarsparnaðar sem myndast hefur af viðbótariðgjaldi skv. II. kafla laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, skuli ekki koma til frádráttar greiðslum atvinnuleysisbóta. Er þetta lagt til í ljósi eðlis slíks

sparnaðar, en eðlilegt þykir að ákvörðun rétthafa séreignarsparnaðar um útgreiðsla sparnaðar síns komi ekki til skerðingar greiðslu atvinnuleysistrygginga til viðkomandi.

Um 18. gr.

Í 1. mgr. 37. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er meðal kveðið á um að sá sem fær greiddar atvinnuleysisbætur greiði að lágmarki 4% af atvinnuleysisbótum skv. 32. og 33. gr. laganna í lífeyrissjóð og Atvinnuleysistryggingasjóður greiði 11,5% mótframlag. Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. er hér lagt til að í ákvæðinu verði vísað til Vinnumálastofnunar í stað Atvinnuleysistryggingasjóðs en ekki er um efnislega breytingu að ræða hvað varðar greiðslu mótframlags í lífeyrissjóði samkvæmt lögnum.

Um 19. gr.

Í 39. gr. laganna er kveðið á um leiðréttingu á atvinnuleysisbótum. Í 3 mgr. ákvæðisins er meðal annars kveðið á um að heimilt sé að skuldajafna ofgreiddum atvinnuleysisbótum við inneign hins tryggða vegna ofgreiddra skatta, barnabóta og vaxtabóta samkvæmt lögum nr. 90/2003, um tekjuskatt og að Þá segir í 3. sá ráðherra er fari með tekjuöflun ríkisins setji í reglugerð nánari reglur um skuldajöfnun og forgangsröð. Hér er lagt til að kveðið verði á um að sama ráðherra verði heimilt að setja slíka reglugerð, en heppilegra þykir að um heimildarákvæði verði að ræða.

Þá eru lagðar til orðalagsbreytingar í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr.

Um 20. gr.

Í 40. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er fjallað um heimild Vinnumálastofnunar til að greiða launamanni gjaldþrota félags atvinnuleysisbætur þann tíma sem hann er án atvinnu frá uppkvaðningu úrskurðar um að bú félagsins skuli tekið til gjaldþrotaskipta meðan hann bíður eftir endanlegu uppgjöri á launakröfum sínum samkvæmt lögum nr. 88/2003, um Ábyrgðasjóð launa, enda uppfylli hann skilyrði laganna. Skilyrði fyrir greiðslu atvinnuleysisbóta samkvæmt ákvæðinu er að launamaður framselji Atvinnuleysistryggingasjóði þann hluta launakröfu sinnar á hendur Ábyrgðasjóði launa er nemur fjárhæð þeirra atvinnuleysisbóta sem hann fær greiddar á þessum tíma. Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. er hér lagt til að skilyrði verði samkvæmt ákvæðinu að launamaður framselji Vinnumálastofnun framangreinda kröfu sína. Ekki er um efnislega breytingu að ræða hvað varðar heimildir Vinnumálastofnunar til greiðslu atvinnuleysisbóta við gjaldþrot félags að öðru leyti.

Um 21. gr.

Hér er lagt til að reglugerðarheimild 6. mgr. 42. gr. laga um atvinnuleysistryggingar, þar sem kveðið er á um heimild ráðherra til að kveða nánar á um nánar á um atvinnuleysistryggingar launamanna og sjálfstætt starfandi einstaklinga, á grundvelli samningsins um Evrópska efnahagssvæðið, stofnsamnings Fríverslunarsamtaka Evrópu, Norðurlandasamnings um almannatryggingar og samnings milli ríkisstjórnar Íslands annars vegar og ríkisstjórnar Danmerkur og heimastjórnar Færeyja hins vegar, verði felld brott. Er þetta lagt til í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 24. gr. frumvarpsins.

Um 22. gr.

Í 47. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er meðal annars fjallað um heimild Vinnumálastofnunar til að taka tillit til starfstímabíla atvinnuleitanda sem launamanns eða sjálfstætt starfandi einstaklings í öðru aðildarríki að samningnum um Evrópska

efnahagssvæðið eða stofnsamningi Fríverslunarsamtaka Evrópu eða í Færeyjum á ávinnslutímabilinu við mat á atvinnuleysistryggingu hans enda hafi störf hans í því ríki veitt honum rétt samkvæmt lögum þess um atvinnuleysistryggingar og að uppfylltum öðrum skilyrðum. Hér er lagt til að jafnframt verði heimilt eftir því sem við á að taka tillit til starfstímabila viðkomandi einstaklinga í Bretlandi á ávinnslutímabili. Þykir það nauðsynlegt í kjölfar samnings um samræmingu á sviði almannatrygginga milli Íslands, og Furstadæmisins Liechtenstein, Konungsríkisins Noregs og Sameinaða konungsríkisins Stóra-Bretlands og Norður-Írlands sem undirritaður var 30. júní 2023.

Um 23. gr.

Í 49. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er fjallað um greiðsla atvinnuleysisbóta til rétthafa úr erlendum tryggingakerfum. Hér eru lagðar til orðalagsbreytingar í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr., en ekki er um að ræða efnislegar breytingar frá því sem gilt hefur um greiðslur atvinnuleysisbóta til rétthafa úr erlendum tryggingakerfum.

Um 24. gr.

Hér er lagt til að í stað gildandi 6. mgr. 42. gr. laga um atvinnuleysistryggingar verði í nýju ákvæði, 49. gr. a, kveðið á um heimild ráðherra til að innleiða með reglugerð almannatryggingareglur Evrópusambandsins eins og þær eru felldar inn í viðauka VI við samninginn um Evrópska efnahagssvæðið, sbr. lög nr. 2/1993, sbr. einnig ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. 76/2011 frá 1. júlí 2011 sem fellir undir samninginn reglugerðir Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 883/2004, um samræmingu almannatryggingakerfa og nr. 987/2009 um framkvæmd hennar. Enn fremur er gert ráð fyrir að reglugerðir Evrópusambandsins, sem teknar verða upp í samninginn og fela í sér breytingar eða viðbætur við framangreindar reglugerðir, sé einnig heimilt að innleiða með reglugerð. Þá er gert ráð fyrir að hið sama eigi við um almannatryggingareglur stofnsamnings Fríverslunarsamtaka Evrópu. Jafnframt er gert ráð fyrir að hið sama gildi um milliríkjasamninga sem gilda á milli Íslands og Bretlands eftir því sem við á, en með því er gert ráð fyrir að heimilt verði að innleiða með reglugerðum almannatryggingareglur í milliríkjasamningum milli Íslands og Bretlands. Í kjölfar samnings um ráðstafanir vegna útgöngu Bretlands úr Evrópusambandinu og Evrópska efnahagssvæðinu, frá 28. janúar 2020, milli Íslands, Furstadæmisins Liechtensteins, Konungsríkisins Noregs og Sameinaða konungsríkisins Stóra-Bretlands og Norður-Írlands, sbr. auglýsingu nr. 2/2020 í C-deild Stjórnartíðinda, þykir nauðsynlegt að sambærileg lagaheimild um reglugerðarbirtingu gildi einnig um samninga á sviði almannatrygginga milli Íslands og Bretlands.

Almennt er efni gerða Evrópusambandsins, sem sameiginlega EES-nefndin samþykkir að fella undir samninginn um Evrópska efnahagssvæðið á sviði almannatrygginga, innleitt með reglugerðum, enda sé reglugerðarheimild fyrir hendi í gildandi lögum hverju sinni og hafa reglugerðir um gildistöku reglugerða Evrópusambandsins um almannatryggingar verið settar á með stoð í 6. mgr. 42. gr. laga um atvinnuleysistryggingar auk ákvæða laga um almannatryggingar, laga um fæðingar- og foreldraorlof og laga um sjúkratryggingar, eftir því sem við á. Þykir sú framsetning reglugerðarheimildar sem lögð er til skýrari en sú sem nú er, sbr. 6. mgr. 42. gr. gildandi laga og er framsetningin í samræmi við sambærilegt ákvæði laga um almannatryggingar.

Um 25. gr.

Í 52. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er fjallað um áhrif náms á rétt einstaklinga samkvæmt lögnum og eru hér tilteknar breytingar lagðar til hvað það varðar frá gildandi lögum í því skyni að einfalda og skýra þær heimildir sem atvinnuleitendur hafa til þess að stunda nám án þess að það hafi áhrif á réttindi innan atvinnuleysistryggingakerfisins. Er þannig meðal annars áfram gert ráð fyrir að atvinnuleitendur geti stundað nám á háskólastigi sem nemur að hámarki 12 ECTS-einingum á námsönn, en hér er lagt til að ekki lengur verði gert að skilyrði að um svo lágt námshlutfall sé að ræða að námið teljist ekki lánshæft hjá Menntasjóði námsmanna, en samkvæmt lögnum um Menntasjóð námsmanna er almennt heimilt að veita námslán vegna skólagjalda í skóla og til náms sem er viðurkennt samkvæmt lögnum og er skipulagt sem a.m.k. 45 ECTS-eininga nám eða ígildi þeirra á hverju skólaári.

Jafnframt er lagt til að 3. mgr. 52. gr. laganna verði felld brott, en þar er meðal annars kveðið á um heimild Vinnumálastofnunar til að meta þegar sérstaklega stendur á hvort sá sem stundar nám á framhaldsskólastigi sem nemur allt að 20 einingum eða á háskólastigi sem nemur allt að 20 ECTS-einingum á námsönn uppfylli skilyrði laganna enda sé um svo lágt námshlutfall að ræða að námið telst ekki lánshæft hjá Menntasjóði námsmanna og að uppfylltum öðrum skilyrðum. Við slíkar aðstæður hafa atvinnuleitendur átt rétt til skertra atvinnuleysisbóta meðan á námi stendur. Er þetta lagt til í ljósi þess að umræddri heimild hefur í framkvæmd lítið verið beitt og árangur af námsþátttöku samhliða greiðslu skertra atvinnuleysisbóta verið takmarkaður.

Pá er lagt til að 4. mgr. 52. gr. laganna verði felld brott, en þar er kveðið á um að hinum tryggða sé heimilt að stunda nám sem er skipulagt samhliða vinnu af viðkomandi menntastofnun og er ekki lánshæft til framfærslu hjá Menntasjóði námsmanna án þess að komi til skerðingar á rétti hans til atvinnuleysistrygginga, enda hindri námið hvorki virka atvinnuleit viðkomandi né möguleika hans til þátttöku á vinnumarkaði. Er þetta lagt til í því skyni er stuðla að því að koma í veg fyrir að misræmi sé milli heimilda atvinnuleitenda til þess að stunda nám samhliða atvinnuleysistryggingum án þess að komi til skerðingar á rétti þeirra til atvinnuleysistrygginga eftir því hjá hvaða menntastofnun þeir stunda sambærilegt nám. Þykir það mikilvægt í því skyni að tryggja að jafnræðis sé gætt þegar kemur að heimild atvinnuleitenda til að stunda nám samhliða atvinnuleysistryggingum án þess að komi til skerðingar á rétti þeirra til atvinnuleysistrygginga. Þá þykir mikilvægt að réttindi atvinnuleitenda til atvinnuleysistrygginga ráðist ekki af því með hvaða hætti einstaka menntastofnanir skipuleggja námsframboð hverju sinni.

Enn fremur er lagt til að við ákvæðið bætist ný málsgrein þar sem kveðið verði á um að þrátt fyrir 1. mgr. ákvæðisins sé hinum tryggða heimilt að stunda nám sem er hluti vinnumarkaðsúrreða samkvæmt ákvörðun Vinnumálastofnunar. Ekki er um efnisbreytingu frá gildandi lögum að ræða hvað þetta varðar enda áfram gengið út frá því að nám geti verið nauðsynlegur liður í því að auka vinnufærni atvinnuleitanda og til þess fallið að skila einstaklingnum árangri við að finna sér starf að mati ráðgjafa Vinnumálastofnunar og að í slíkum tilvikum getur atvinnuleitandi talist tryggður samkvæmt lögnum samhliða námi. Áfram er lögð áhersla á að skilgreina þurfi vel hvenær námsúrreði geti nýst einstaklingum í atvinnuleit en ætla má að það eigi einkum við um starfstengt nám við nánar tilgreindar aðstæður. Eru í því sambandi jafnframt lögð til þau nýmæli að ráðherra verði einnig heimilt að kveða á í reglugerð um auknar heimildir tiltekinna hópa atvinnuleitenda, s.s. þeirra sem skráðir hafa verið án atvinnu hjá Vinnumálastofnun í tólf mánuði eða lengur, til þess að stunda tiltekið nám á framhaldsskólastigi eða á háskólastigi. Ljóst þykir að sérstök námsátök, svo sem átakið *Nám er tækifæri* hafa í framkvæmd nýst vel í því skyni að aðstoða einstaklinga

aftur út á vinnumarkað og þykir mikilvægt að heimilt verði að útfæra auknar heimildir tiltekinna hópa til þess að stunda nám í reglugerð með þessum hætti.

Um 26.-33. gr.

Í gildandi lögum um atvinnuleysistryggingar er fjallað um biðtíma eftir atvinnuleysisbótum í X. kafla. Þá er fjallað um viðurlög í XI. kafla. Í frumvarpinu er lagt til að efni kaflanna verði sameinað í einn og að kaflafyrirsögn X kafla verði „Biðtími eftir atvinnuleysistryggingum og viðurlög“. Þykja umræddar breytingar vera til einföldunar, en ekki er þó um að ræða efnislegar breytingar hvað varðar þau tilvik sem geta leitt til biðtíma eftir atvinnuleysisbótum eða viðurlaga.

Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til hvað varðar styttingu hámarks lengdar þess tímabils sem atvinnuleysisbætur eru greiddar er þó gert ráð fyrir að felldar verði brott málsgreinar í ákvæðum 54. gr., 55., 57., 58., og 59. gr. þar sem kveðið er á um að hafi hinn tryggði fengið greiddar atvinnuleysisbætur í samtals 24 mánuði eða lengur á sama bótatímabili þegar atvik sem lýst er í 1 mgr. umræddra ákvæða á sér stað skuli hinn tryggði ekki eiga rétt á greiðslu atvinnuleysisbóta fyrr en hann uppfyllir skilyrði 31. gr. Er þetta lagt til í ljósi þess að í frumvarpi þessu er gert ráð fyrir að hámarks lengd þess tímabils sem atvinnuleysisbætur eru greiddar verði 18 mánuðir.

Þá er lagt til að efni fyrrgreindra ákvæða laga um atvinnuleysistryggingar hvað varðar skyldur atvinnuleitenda meðan biðtíma stendur verði fært í sérstakt ákvæði þar sem kveðið verði á um skyldur atvinnuleitanda meðan á biðtíma eftir greiðslu atvinnuleysistrygginga stendur, sbr. 35. gr. frumvarpsins, en ekki eru lagðar til efnislegar breytingar hvað varðar þær skyldur atvinnuleitenda.

Enn fremur er gert ráð fyrir að 56. gr. laganna verði felld brott, en efni hennar fært í 61. gr. laganna þar sem kveðið verði á um ítrekunaráhrif, sbr. 34. gr. frumvarpsins.

Um 34. gr.

Í gildandi lögum um atvinnuleysistryggingar er fjallað um ítrekunaráhrif fyrri ákvarðana um biðtíma eða viðurlög í tveimur ákvæðum. Hér er lagt til að kveðið verði á um ítrekunaráhrif fyrri ákvarðana um biðtíma eða viðurlög með einfölduðum hætti í einni grein.

Er þannig gert ráð fyrir að sá sem áður hafi sætt biðtíma skv. 54.-59. gr. laganna og eitthvert þeirra tilvika sem þar greinir á sér stað að nýju á sama tímabili skv. 29. gr. laganna skuli ekki eiga rétt á greiðslu atvinnuleysistrygginga skv. VII kafla laganna. fyrr en að þremur mánuðum liðnum, sem ella hefðu verið greiddar atvinnuleysistryggingar fyrir. Jafnframt er gert ráð fyrir að þegar biðtími hefur frestast skv. 2. mgr. 35. gr. frumvarpsins leggist sá tími sem eftir var af fyrri ákvörðun um biðtíma saman við biðtíma skv. 1. mgr. ákvæðisins. Þá er gert ráð fyrir að endurtaki atvik sig sem lýst er í 1. málsl. 1. mgr. ákvæðisins á sama tímabili skv. 29. gr. laganna skuli hinn tryggði ekki eiga rétt á greiðslu atvinnuleysistrygginga fyrr en hann uppfyllir skilyrði 31. gr. Lagt er til að ítrekunaráhrif samkvæmt ákvæðinu falli niður þegar nýtt tímabil skv. 29. gr. laganna hefst, sbr. 30. eða 31. gr. laganna. Ítrekunaráhrif biðtíma skv. frumvarpinu gera því ráð fyrir því að í fyrsta sinn sem atvinnuleitanda er gert að sæta biðtíma á grundvelli 54. – 59. gr. skuli biðtími vera tveir mánuðir. Ef viðkomandi er gert að sæta biðtíma aftur á bótatímabilinu sbr. 29. gr. sætir hann þriggja mánaða biðtíma og ef atvik endurtaka sig í þriðja sinn missir atvinnuleitandi rétt á greiðslu atvinnuleysistrygginga. Þarf viðkomandi í slíkum tilfellum að ávinna sér rétt til atvinnuleysistrygginga að nýju. Ekki er um efnislega breytingu frá gildandi lögum að ræða hvað varðar slík ítrekunaráhrif.

Um 35. gr.

Hér er lagt til að kveðið verði á um skyldur atvinnuleitanda meðan á biðtíma stendur í einu ákvæði í stað þess að kveða á um umræddar skyldur í mörgum mismunandi ákvæðum líkt og gert er í núgildandi lögum enda um að ræða sömu skyldur í öllum tilvikum. Er þannig áfram gert ráð fyrir að hinn tryggði skuli uppfylla skilyrði laganna meðan á biðtíma stendur, en í því felst meðal annars að staðfesta atvinnuleita og vera virkur í atvinnuleit á meðan viðurlagatími varir. Þá er áfram gert ráð fyrir að taki hinn tryggði starfi meðan á tveggja mánaða biðtíma stendur og starfið er ekki hluti af vinnumarkaðsaðgerðum falli biðtíminn niður eftir að hinn tryggði hefur starfað í a.m.k. hálfan mánuð á vinnumarkaði áður en hann sækir að nýju um atvinnuleysistryggingar, enda hafi hann sagt starfinu lausu eða misst það af gildum ástæðum að mati Vinnumálastofnunar. Vari starfið í skemmri tíma, hann hafi sagt starfi sínu lausu án gildra ástæðna eða misst það af ástæðum sem hann hefur sjálfur átt sök á haldi biðtíminn áfram að líða þegar hinn tryggði sækir að nýju um atvinnuleysistryggingar, sbr. einnig 54. gr. Niðurfelling á biðtíma skv. ákvæði þessu á einungis við um tveggja mánaða biðtíma. Þegar um er að ræða ítrekuð viðurlög gildir ákvæði 34. gr. frumvarpsins en þar er gert ráð fyrir því að ítrekuð viðurlög falli einungis niður í þeim tilfellum sem atvinnuleitandi hefur áunnið sér rétt á nýju bótatímabili.

Um 36. gr.

Hér er lagt til að XII kafla laganna verði XI kafla, í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 25. og 29. gr. frumvarpsins.

Um 37. gr.

Í 62. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er fjallað um styrki úr Atvinnuleysistryggingasjóði vegna einstaklinga. Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. er hér lagt til að kveðið verði á um að Vinnumálastofnun verði heimilt að veita styrki samkvæmt ákvæðinu, en ekki er um efnislega breytingu að ræða hvað varðar styrki vegna einstaklinga á grundvelli laga um atvinnuleysistryggingar frá því sem gild hefur framkvæmd.

Jafnframt eru lögð til þau nýmæli að krafa atvinnurekanga um greiðslu styrks vegna ráðningar atvinnuleitanda til starfa skuli berast Vinnumálastofnun innan þriggja mánaða frá því að launagreiðsla fer fram. Að öðrum kosti skuli falla niður heimild Vinnumálastofnunar til greiðslu styrks til hlutaðeigandi atvinnurekanda vegna hversrar launagreiðslu. Í samræmi við ákvæði laga nr. 150/2007, um fyrningu kröfuréttinda, greiðir Vinnumálastofnun almennt reikninga frá atvinnurekendum sem berast innan fjögurra ára frá því að launagreiðsla fer fram, en mikilvægt þykir að kveðið verði á um sérstaka fyrningarreglu hvað varðar endurgreiðslukröfur atvinnurekenda sem ráðið hafa einstaklinga til starfa og fengið greiddan styrk vegna ráðningarinnar, ekki síst í því skyni að betur sé unnt að áætla heildarkostnað málaflokksins á hverjum tíma.

Þá er í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. lagt til að ráðherra þurfi ekki að afla umsagnar stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs áður en reglugerð er sett um nánari framkvæmd ákvæðisins enda gerir frumvarp þetta ráð fyrir að sjóðurinn og þar með stjórn hans verði lögð niður.

Um 38. gr.

Í 63. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er fjallað um heimild ráðherra til að veita styrki úr Atvinnuleysistryggingasjóði til verkefna á vinnumarkaði, að fenginni tillögu stjórnar

Atvinnuleysistryggingasjóðs. Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. er hér lagt til að ráðherra verði heimilt að veita slíka styrki án þess að fyrir liggi tillaga stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs. enda gengið út frá því að sjóðurinn og þar með stjórn hans verði lögð niður

Um 39. gr.

Í 64. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er kveðið á um heimild ráðherra til að setja reglugerð um nánar framkvæmd laganna. Í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 1. gr. er hér lagt til að ráðherra þurfi ekki að afla umsagnar stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs, áður en reglugerð slík reglugerð er sett, enda gengið út frá því að sjóðurinn og þar með stjórn hans verði lögð niður.

Um 40. gr.

Hér er lagt til að við lög um atvinnuleysistryggingar bætist nýtt ákvæði til bráðabirgða, þar sem kveðið verði á um að hver sá sem fái eða hafi fengið greiddar atvinnuleysisbætur þegar stytting hámarkslengdar þess tímabils sem atvinnuleysisbætur eru greiddar úr 30 mánuðum í 18 mánuði tekur gildi, skuli halda rétti sínum til greiðslu atvinnuleysisbóta samfelld í 30 mánuði, eftir því sem við á. Ákvæðið nær þannig til þeirra sem hafa virkan rétt til atvinnuleysisbóta samkvæmt 29. gr. laganna, þ.e. þeirra sem eru virkir atvinnuleitendur við gildistöku þeirra breytinga sem lagðar eru til í frumvarpi þessu, verði frumvarpið að lögum, sem og þeirra sem skrá sig án atvinnu og sækja um atvinnuleysisbætur í kjölfar gildistöku þeirra breytinga og halda þannig áfram að nýta fyrra tímabil samkvæmt 29. gr. laganna, að teknu tilliti til 28. og 31 gr. laganna. Mikilvægt þykir að skýrt sé kveðið á um að við slíkar aðstæður skerðist réttur viðkomandi einstaklinga til greiðslu atvinnuleysisbóta ekki þrátt fyrir styttingu hámarkslengdar þess tímabils sem atvinnuleysisbætur eru greiddar úr 30 mánuðum í 18, sbr. 10. gr. frumvarpsins, enda er um að ræða réttindi, sem njóta verndar 72. gr. stjórnarskrárinnar. Visast í þessu sambandi til dóms Hæstaréttar í máli nr. 501/2016.

Um 41. gr.

Hér er lagt til að 5. mgr. 3. gr., 4. mgr. 7. gr., 3. mgr. 12. gr. og 1. mgr. 20. gr. laga um vinnumarkaðsaðgerðir falli brott. Er þetta meðal annars lagt til í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til hvað varðar hlutverk Vinnumálastofnunar. Í framangreindum ákvæðum gildandi laga um vinnumarkaðsaðgerðir er gert ráð fyrir að ákvarðanir eða reglugerðarheimildir ráðherra í málaflokknum séu háðar því skilyrði að áður hafi verið aflað umsagnar stjórnar Vinnumálastofnunar. Hið sama á við um ákvarðanir ráðherra innan atvinnuleysistryggingakerfisins, sem gjarnan eru háðar því skilyrði að umsögn stjórnar Atvinnuleysistryggingasjóðs hafi verið aflað. Í ljósi þeirra breytinga sem frumvarpið gerir ráð fyrir að verði á framangreindum lögum er ekki gert ráð fyrir að ákvarðanir ráðherra verði háðar því skilyrði að umsögn stjórnar sé aflað, en þess í stað gert ráð fyrir að stjórn Vinnumálastofnunar verði ráðherra til ráðgjafar við stefnumótun í málaflokknum með almennum hætti.

Um 42. gr.

Hér er lagt til að 6. gr. laga um vinnumarkaðsaðgerðir falli brott, en þar er kveðið á um skipan og hlutverk svæðisbundinna vinnumarkaðsráða. Núgildandi lög gera ráð fyrir átta vinnumarkaðsráðum sem hvert er skipað sjö fulltrúum og jafn mörgum til vara. Hlutverk

þeirra er að skila skýrslu um stöðu atvinnumála ásamt því að eiga frumkvæði að tillögum að vinnumarkaðsúrræðum. Undanfarin ár hefur í framkvæmd reynst vandasamt að safna tilnefningum í ráðin. Þá hafa ráðin fundað óreglulega og tilviljunarkennt hefur þótt hvernig skipulagi er háttað. Enn fremur hefur hlutverk svæðisbundinna vinnumarkaðsráða þótt skarast að nokkru leyti á við hlutverk stjórnar Vinnumálastofnunar. Í ljósi framangreinds er lagt til að ráðin verði lögð niður, en gert er ráð fyrir að stjórn Vinnumálastofnunar sé vel til þess fallin að fylgjast með atvinnuástandi og árangri vinnumarkaðsaðgerða á hverju svæði.

Um 43. gr.

Í 5. gr. laga um vinnumarkaðsaðgerðir er kveðið á um hlutverk stjórnar Vinnumálastofnunar. Í ljósi þeirra breytingar sem frumvarpið gerir ráð fyrir hvað varðar breytta stjórnsýslu atvinnuleysistrygginga og niðurlagningu Atvinnuleysistryggingasjóðs þykir nauðsynlegt að leggja til breytt hlutverk stjórnar Vinnumálastofnunar. Rétt þykir að stjórn Vinnumálastofnunar verði falið ráðgefandi hlutvert gagnvart ráðherra og afmarkað eftirlit með starfsemi stofnunarinnar en gert ráð fyrir takmarkaðri aðkomu stjórnar að daglegum rekstri stofnunarinnar. Lagt er til að ráðherra skipi níu manna stjórn Vinnumálastofnunar að fengnum tilnefningum til fjögurra ára í senn. Tveir stjórnarmenn skuli tilnefndir af Alþýðusambandi Íslands, einn tilnefndur af Bandalagi háskólamanna, einn tilnefndur af BSRB, einn tilnefndur af því ráðuneyti er fer með starfsmannamál ríkisins, einn tilnefndur af Sambandi íslenskra sveitarfélaga og tveir tilnefndir af Samtökum atvinnulífsins. Ráðherra skipi einn stjórnarmann án tilnefningar og skuli hann vera formaður stjórnar stofnunarinnar. Tilnefna skuli jafnmarga fulltrúa til vara með sama hætti. Gert er ráð fyrir að varamaður formanns stjórnarinnar skuli vera varaformaður. Ráðherra ákveði þóknun stjórnarmanna sem skuli greidd af rekstrarfé stofnunarinnar. Gert er ráð fyrir að formaður stjórnar boði til stjórnarfunda og stýri þeim. Þá er áfram gert ráð fyrir að á stjórnarmönnum hvíli þagnarskylda skv. X. kafla stjórnsýslulaga og að forstjóri Vinnumálastofnunar sitji fundi stjórnarinnar með málfrælsi og tillögurétt.

Áfram er gert ráð fyrir að stjórn Vinnumálastofnunar staðfesti skipulag stofnunarinnar og árlega starfs- og fjárhagsáætlun hennar. Þá er gert ráð fyrir að stjórnin annist eftirlit með framvindu áætlanna og þeirra verkefna sem stofnuninni er falið að annast samkvæmt lögum eða reglugerðum. Enn fremur er gert ráð fyrir að stjórn stofnunarinnar skuli jafnframt vera ráðherra til ráðgjafar við faglega stefnumótun á sviði vinnumarkaðsaðgerða og gera ráðherra grein fyrir atvinnuástandi og árangri vinnumarkaðsaðgerða í skýrslu í lok hvers árs. Þá er gert ráð fyrir að formaður stjórnar skuli reglulega gera ráðherra grein fyrir starfsemi stofnunarinnar og gera ráðherra viðvart ef rekstur stofnunarinnar er ekki í samræmi við lög eða stjórnvaldsfyrirmæli.

Um 44. gr.

Í 1. mgr. 7. gr. a laga um vinnumarkaðsaðgerðir er kveðið á um skyldu Vinnumálastofnunar til upplýsingaöflunar til að afla upplýsinga frá tilgreindum aðilum að því marki sem stofnunin telur nauðsynlegt vegna vinnslu umsókna atvinnuleitenda um þátttöku í vinnumarkaðsaðgerðum eða framkvæmdar vinnumarkaðsúrræða og vinnumiðlunar samkvæmt lögum.

Hér er lagt til að Skattinum verði bætt við upptalningu þeirra aðila sem Vinnumálastofnun ber að afla upplýsinga frá í framangreindum tilgangi. Nauðsynlegt þykir að Vinnumálastofnun hafi skýrar heimildir samkvæmt lögum um vinnumarkaðsaðgerðir til að afla upplýsinga frá Skattinum í kjölfar þeirra breytinga sem gerðar voru á lögum með lögum nr. 104/2024, um

breytingu á ýmsum lögum vegna endurskoðunar örorkulífeyriskerfis almannatrygginga, þar sem Vinnumálastofnun var falin framkvæmd virknistyrkja til atvinnuleitenda sem rétt eiga á hlutaörorkulífeyri samkvæmt lögum um almannatryggingar og eru búsettir, með skráð lögheimili og staddir hér á landi. Meðal skilyrða fyrir virknistyrks til einstaklings er að viðkomandi einstaklingar teljist í virkri atvinnuleit skilningi laga um vinnumarkaðsaðgerðir, en gengið er út frá því að slíkir styrkir falli niður hefji viðkomandi atvinnuleitandi störf á vinnumarkaði og því nauðsynlegt að Vinnumálastofnun hafi skýrar heimildir til upplýsingaöflunar frá Skattinum, sambærilegar þeim sem stofnunin hefur í tengslum við eftirlit með greiðslu atvinnuleysisbóta samkvæmt lögum um atvinnuleysistryggingar.

Um 45. gr.

Í 12. gr. laga um vinnumarkaðsaðgerðir er kveðið á um skipulag vinnumarkaðsúrræða.

Hér er lagt til að skýrt verði kveðið á um að ráðherra sé heimilt að fela Vinnumálastofnun að semja við alla atvinnurekendur um ráðningu einstaklinga til starfa á grundvelli vinnusamninga öryrkja, en samkvæmt gildandi lögum er sú heimild bundin við fyrirtæki eða stofnanir. Þá eru lögð til þau nýmæli að krafa atvinnurekanga um greiðslu styrks á grundvelli slíkra samninga skuli berast Vinnumálastofnun innan þriggja mánaða frá því að launagreiðsla fer fram. Að öðrum kosti skuli falla niður heimild Vinnumálastofnunar til greiðslu styrks til hlutaðeigandi atvinnurekanda vegna hverrar launagreiðslu. Í samræmi við ákvæði laga nr. 150/2007, um fyrningu kröfuréttinda, greiðir Vinnumálastofnun almennt reikninga frá atvinnurekendum sem berast innan fjögurra ára frá því að launagreiðsla fer fram, en mikilvægt þykir að kveðið verði á um sérstaka fyrningarreglu hvað varðar endurgreiðslukröfur atvinnurekenda sem ráðið hafa einstaklinga til starfa á grundvelli vinnusamninga öryrkja, ekki síst í því skyni að betur sé unnt að áætla heildarkostnað málaflokksins á hverjum tíma.

Þá er í samræmi við þær breytingar sem lagðar eru til í 41. og 43. gr. lagt til að ráðherra þurfi ekki að afla umsagnar stjórnar Vinnumálastofnunar áður en kveðið er nánar á um skipulag vinnumarkaðsúrræða í reglugerð.

Um 46. gr.

Í 16. gr. laga um vinnumarkaðsaðgerðir er meðal annars kveðið á um þau skilyrði sem þurfa að vera uppfyllt svo Vinnumálastofnun sé heimilt að greiða virknistyrk til atvinnuleitenda sem eiga rétt á hlutaörorkulífeyri á grundvelli laga um almannatryggingar.

Hér er lagt til að við ákvæðið bætist ný málsgrein þar sem kveðið verði á um að Vinnumálastofnun sé heimilt að boða þann sem fær greiddan virknistyrk eða sætir biðtíma eða viðurlögum samkvæmt lögunum til stofnunarinnar með sannanlegum hætti meðal annars til að kanna hvort breytingar hafi orðið á högum hans sem kunna að hafa áhrif á rétt hans samkvæmt lögunum. Í slíkum tilvikum er gert ráð fyrir að viðkomandi skuli vera reiðubúinn að mæta til stofnunarinnar með mjög skömmum fyrirvara. Er um að ræða sambærilega heimild og stofnunin hefur á grundvelli laga um atvinnuleysistryggingar til að boða atvinnuleitendur til viðtals, en slíkar boðanir eru liður í eftirliti með því hvort breytingar hafi orðið á högum viðkomandi einstaklinga sem kunna að hafa áhrif á rétt þeirra samkvæmt lögunum. Er þá meðal annars verið að kanna hvort atvinnuleitendur enn skilyrði laganna og er gert ráð fyrir að þessi boðun geti komið til viðbótar virkum vinnumarkaðsaðgerðum. Gengið er út frá því að stofnunin boði atvinnuleitendur til sín með sannanlegum hætti enda lagt til að það geti leitt til missis greiðslna skv. 16. gr. b. laga um vinnumarkaðsaðgerðir láti atvinnuleitandi hjá líða að sinna þessari boðun. Með sannanlegum hætti er meðal annars átt við rafrænar tilkynninga

á mínum síðum hlutaðeigandi, tölvupósti, skilaboðum í síma atvinnuleitanda eða bréf á lögheimili hlutaðeigandi.

Um 47. gr.

Í 16. gr. c laga um vinnumarkaðsaðgerðir er fjallað um leiðréttingu og endurgreiðslu virknistyrks. Hér er lagt til að heimilt verði að skuldajafna ofgreiddum virknistyrk á móti síðar tilkomnum virknistyrk til sama einstaklings en þó aldrei hærrí fjárhæð en sem nemur 25% af síðarnefnda virknistyrknum í hverjum mánuð. Þá er lagt til að heimild verði að skuldajafna ofgreiddum virknistyrk á móti inneign viðkomandi einstaklings vegna ofgreiddra skatta, barnabóta og vaxtabóta samkvæmt lögum nr. 90/2003, um tekjuskatt og að þeim ráðherra ráðherra er fari með tekjuöflun ríkisins er heimilt að setja í reglugerð nánari reglur um skuldajöfnun og forgangsroð. Er hér um að ræða sambærilegar heimildir til skuldajöfnunar og stofnunarinnar hefur samkvæmt lögum um atvinnuleysistryggingar, en mikilvægt þykir að heimild sé að skuldajafna greiðslum virknistyrks með sambærilegum hætti og heimilt er hvað varðar greiðslur atvinnuleysisbóta.

Um 48. gr.

Greinin þarfnast ekki skýringar.

Um 49. gr.

Í ákvæðinu er að finna breytingar sem gera þarf á öðrum lögum vegna frumvarpsins. Er aðallega um að ræða afleiddar breytingar í ljósi þeirra breytingar sem lagðar eru til hvað varðar stjórnsýslu atvinnuleysistrygginga og niðurlagningu Atvinnuleysistryggingasjóðs.

Í 1. tölulið er lögð til breyting á 10. gr. laga um úrskurðarnefnd velferðarmála til samræmis við þær breytingar sem frumvarp þetta gerir ráð fyrir hvað varðar niðurlagningu Atvinnuleysistryggingasjóðs. Er þannig ekki gert ráð fyrir að kostnaður af málum sem kærð eru til nefndarinnar samkvæmt lögum um atvinnuleysistryggingar skuli greiddur úr Atvinnuleysistryggingasjóði samkvæmt ákvæðum þeirra laga, heldur skuli allur kostnaður við starfsemi úrskurðarnefndar velferðarmála greiddast úr ríkissjóði.

Í 13. tölulið eru lagðar til breytingar á lögum um tryggingagjald, nr. 113/1990. Í 2. mgr. 2. gr. þeirra laga er kveðið á um að fyrir lok október hvers árs skuli atvinnuleysistryggingasjóður gefa fjármála- og efnahagsráðherra skýrslu um fjárhagslega stöðu sjóðsins þar sem gerð verði grein fyrir fyrirsjáanlegum útgjöldum á næsta fjárhagsári með hliðsjón af horfum um atvinnuleysi og öðrum atriðum sem áhrif hafa á fjárhagslega stöðu sjóðsins. Þá er í 1. málsl 1. mgr. 3. gr. sömu laga kveðið á um að tekjur af atvinnutryggingagjaldi skuli renna í Atvinnuleysistryggingasjóð. Hér eru lagðar til afleiddar breytingar í ljósi þeirra breytingar sem lagðar eru til hvað varðar stjórnsýslu atvinnuleysistrygginga og niðurlagningu Atvinnuleysistryggingasjóðs. Er þannig gert ráð fyrir að Vinnumálastofnun gefi ráðherra skýrslu um fjárhagslega stöðu stofnunarinnar þar sem gerð er grein fyrir fyrirsjáanlegum útgjöldum á næsta fjárhagsári með hliðsjón af horfum um atvinnuleysi og öðrum atriðum sem áhrif hafa á fjárhagslega stöðu stofnunarinnar í tengslum við framkvæmd laga um atvinnuleysistryggingar. Þá er gert ráð fyrir að tekjur af atvinnutryggingagjaldi renni til ríkissjóðs. Eftir gildistöku laga um opinber fjármál hefur verið litið á Atvinnuleysistryggingasjóð sem hluta ríkissjóðs. Því gildi sama um sjóðinn og aðra ríkisaðila í A-hluta. Þá renna tekjur af atvinnutryggingagjaldi beint í ríkissjóð, en ekki í Atvinnuleysistryggingasjóð eins og áður var. Er því ekki um að ræða efnislegar breytingar frá því sem gilt hefur í framkvæmd hvað þetta varðar.

DRÖG